

Alimentatie: 18 jaar en nu?

Een onderzoek naar de behoeftebepaling van
jongmeerderjarigen

Student: Hilde Evers
Studentnummer: 2068648

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Opleiding: HBO-Rechten
Afstudeerperiode: 5 september 2016 tot en met 9 december 2016

Afstudeerorganisatie: Het Mediation Buro
Afstudeermentor: mevr. mr. S. Blok

Eerste afstudeerdocent: mevr. mr. E. Spijksma-Meulendijks
Tweede afstudeerdocent: mevr. mr. dr. N. Lavrijssen

Tilburg, januari 2017

Alimentatie: 18 jaar en nu?

Een onderzoek naar de behoeftebepaling van
jongmeerderjarigen

Student: Hilde Evers
Studentnummer: 2068648

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Opleiding: HBO-Rechten
Afstudeerperiode: 5 september 2016 tot en met 9 december 2016

Afstudeerorganisatie: Het Mediation Buro
Afstudeermentor: mevr. mr. S. Blok

Eerste afstudeerdocent: mevr. mr. E. Spijksma-Meulendijks
Tweede afstudeerdocent: mevr. mr. dr. N. Lavrijssen

Tilburg, januari 2017

Voorwoord

Voor u ligt een onderzoek naar de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen. De scriptie is geschreven in het kader van een afstudeerstage om de opleiding HBO-Rechten af te ronden. Deze afstudeerstage heeft plaatsgevonden bij Het Mediation Buro te Tilburg Reeshof. Het onderzoek is in opdracht van Simone Blok en Laura Kurvers-Vrieling verricht en wordt gebruikt om meer houvast te hebben bij het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen. Met veel plezier heb ik onderzoek gedaan naar de kosten van jongmeerderjarigen en heb ik deze scriptie geschreven.

Graag wil ik een aantal mensen bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Allereerst gaat mijn dank uit naar mijn stagebegeleider, Simone Blok. Ik wil haar bedanken voor het verzorgen van een afstudeerplaats en voor haar goede begeleiding. Ik heb onze samenwerking als zeer prettig ervaren. Daarnaast wil ik Laura Kurvers-Vrieling bedanken voor de alimentatiecursussen die zij mij heeft gegeven. Mede door haar kennis en tijd heb ik kennis kunnen maken met alimentatieberekeningen. Verder wil ik Hans Kurvers bedanken voor zijn hulp tijdens het schrijven van mijn scriptie.

Eveneens wil ik graag mijn stagedocent, Elke Spijsma-Meulendijks, bedanken voor haar prettige begeleiding. Ik ben erg geholpen met haar feedback en sturing tijdens mijn stageperiode. Daarnaast wil ik mijn tweede stagedocent, Noortje Lavrijssen, bedanken voor haar feedback op mijn onderzoeksplan. Vervolgens gaat mijn dank uit naar alle geïnterviewde personen die hun medewerking hebben verleend. Deze ervaringen uit de praktijk zijn onmisbaar geweest tijdens mijn onderzoek.

Tot slot wil ik graag mijn ouders, partner, huisgenoten en vrienden bedanken voor hun steun die zij mij hebben geboden gedurende mijn hele opleiding en in het bijzonder tijdens mijn afstudeerperiode.

Nu rest mij niets anders dan u veel leesplezier toe te wensen.

Hilde Evers

Tilburg, januari 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
Begrippenlijst	8
Afkortingenlijst	9
Hoofdstuk 1 Inleiding	10
1.1 Beschrijving afstudeerorganisatie en de werkzaamheden	10
1.2 Aanleiding en probleembeschrijving	10
1.3 Centrale Vraag	11
1.4 Deelvragen	11
1.5 Doelstelling	11
1.6 Verantwoording van bronnen en methoden	11
1.7 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 De verplichting van een (stief)ouder tot het onderhouden van hun kind	13
2.1 Verplichting tot bijdragen in de kosten van kinderen	13
2.1.1 Verplichting tot bijdragen in de kosten van verzorging en opvoeding	13
2.1.2 Verplichting tot bijdragen in de kosten levensonderhoud en studie	13
2.2 Echtscheiding, einde geregistreerd partnerschap en einde samenleving.	14
2.2.1 Gronden voor echtscheiding	14
2.2.2 Gronden voor einde geregistreerd partnerschap	14
2.2.3 Het ouderschapsplan	14
2.2.4 Het convenant	15
2.2.5 Uit elkaar zonder huwelijk of geregistreerd partnerschap	15
2.3 Personen verplicht tot het onderhouden van kinderen	15
2.3.1 Familierechtelijke betrekking	15
2.3.2 De verwekker van het niet-erkende kind	16
2.3.3 De stiefouder	16
2.3.4 De gezagsdrager	16
2.4 Onderhoudsgerechtigden	17
2.4.1 Minderjarigen	17
2.4.2 Jongmeerderjarigen	17
2.4.3 Meerderjarige kinderen vanaf 21 jaar	17
2.4.4 Draagkracht ouders	17
2.5 Rapport Alimentatienormen	18
2.5.1 Normbedragen behoefte minderjarige kinderen	18
2.5.2 Combinatie minderjarige en jongmeerderjarige kinderen	18
2.5.3 Jongmeerderjarigen	18
2.5.4 Wet studiefinanciering 2000 normen	19
2.6 Conclusie	19
Hoofdstuk 3 De huidige werkwijze van Het Mediation Buro	20
3.1 Proces	20
3.1.1 Behoefte	20
3.1.2 Draagkracht	20
3.1.3 Berekenen van de bijdrage	22
3.2 Behoeftebepaling	23
3.2.1 Rapport Alimentatienormen	23
3.2.2 Behoeftelijst	24
3.2.3 WSF-norm	25

Hoofdstuk 4 Jurisprudentie	26
4.1 <i>Jurisprudentie</i>	26
4.1.1 Jurisprudentie Rechtbank	26
4.1.2 Jurisprudentie Gerechtshoven	28
4.1.3 Jurisprudentie Hoge Raad	30
4.2 <i>Schematisch overzicht jurisprudentie</i>	32
4.3 <i>Conclusie</i>	33
Hoofdstuk 5 Deskundigen	35
5.1 <i>Interview met rechter</i>	35
5.1.1 Plaats van de jongmeerderjarige tijdens procedures	35
5.1.2 Behoeft vaststelling	35
5.1.3 Behoeft verlagende posten	35
5.1.4 Combinatie minderjarige en jongmeerderjarige kinderen in 'e'en gezin	36
5.2 <i>Interview met vFAS-advocaat</i>	36
5.2.1 Behoeft vaststelling	36
5.2.2 Verschil tussen mediation en echtscheidingsprocedure	36
5.2.3 Toekomstige situatie	37
5.2.4 Tussenconclusie	37
5.3 <i>Interview met mediator</i>	37
5.3.1 Behoeft vaststelling	37
5.3.2 Toekomstige situatie	37
5.3.3 Tussenconclusie	38
5.4 <i>Vragenlijst mediator</i>	38
5.5 <i>WSF-norm</i>	38
5.5.1 Hoogte WSF-norm	38
5.5.3 Totstandkoming WSF-norm	39
Hoofdstuk 6 Resultaten enquête en ervaringen cliënt van Het Mediation Buro	40
6.1 <i>Resultaten enquête MBO-studenten</i>	40
6.1.1 Inkomsten	40
6.1.2 Aandeel in de kosten	40
6.1.3 Kosten van studenten	41
6.1.4 Tevredenheid onder studenten bijdrage ouders	41
6.2 <i>Resultaten enquête HBO-studenten</i>	42
6.2.1 Inkomsten	42
6.2.2 Aandeel in de kosten	42
6.2.3 Kosten van studenten	43
6.3.4 Tevredenheid van studenten	43
6.4 <i>Resultaten enquête universitaire studenten</i>	44
6.4.1 Inkomsten	44
6.4.2 Aandeel in de kosten	44
6.4.3 Kosten van studenten	45
6.4.4 Tevredenheid van studenten	45
6.5 <i>Vergelijking resultaten enquête met onderzoek Nibud</i>	46
6.6 <i>Ervaring cliënt van Het Mediation Buro met jongmeerderjarige kinderen</i>	46
6.6.1 Knelpunten bij het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van zijn jongmeerderjarige kinderen	47
6.6.2 Invloed van de mediator en de richtlijnen	47
6.6.3 Invloed van de ouders op het vaststellen van de bijdrage	47
6.6.4 Afspraken omtrent de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie	47
6.7 <i>Conclusie</i>	47

Hoofdstuk 7 Conclusies en aanbevelingen	48
7.1 <i>Conclusies</i>	48
7.2 <i>Aanbevelingen</i>	50
Literatuurlijst	52

Samenvatting

Indien ouders uit elkaar gaan, zijn zij verplicht zorg- en financiële afspraken te maken over hun kinderen. Voor minderjarigen zijn er duidelijke richtlijnen om de bijdrage in de kosten van opvoeding en verzorging vast te stellen. Voor jongmeerderjarigen ontbreken deze richtlijnen. Het Mediation Buro heeft vragen hierover. Om die reden is er een praktijkonderzoek verricht naar de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen.

Uit de interviews die zijn gehouden met de mediators van Het Mediation Buro blijkt dat voornoemd bureau momenteel in de meeste gevallen aansluiting gezocht heeft bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen voor de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen. Deze tabellen zijn bedoeld voor minderjarigen. Er wordt dan gekeken naar het gezamenlijk netto besteedbaar inkomen van de ouders ten tijde van het huwelijk of samenleving, de leeftijd van de kinderen en het totaal aantal kinderen dat tot het gezin behoort. In sommige gevallen sluit Het Mediation Buro aan bij de normen die voortvloeien uit de Wet op de Studiefinanciering of bij een behoeftelijst die is opgesteld door de ouders of in sommige situaties door de jongmeerderjarige zelf.

Om in kaart te krijgen hoe de rechtspraak omgaat met de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen is er een jurisprudentieonderzoek verricht. Uit dit jurisprudentieonderzoek is gebleken dat onder de verschillende uitspraken die geanalyseerd zijn, er aansluiting is gezocht bij de normen die voortkomen uit de Wet op de Studiefinanciering. Voor jongmeerderjarigen die geen studie volgen, maar bijvoorbeeld nog middelbaar onderwijs volgen, wordt er ook aansluiting gezocht bij die norm. Er worden dan correcties aangebracht in verband met de studiekosten. Daarnaast wordt er in sommige gevallen voor de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen aansluiting gezocht bij een behoeftelijst. In sommige gevallen wordt er aansluiting gezocht bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen.

Uit de interviews die zijn gehouden met een advocaat en mediator blijkt eveneens dat er verschillend wordt omgegaan met de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Zo blijkt onder andere dat er aansluiting gezocht wordt bij de normen die voortvloeien uit de Wet op de Studiefinanciering. Daarnaast blijkt dat er ook uitgegaan wordt van de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen.

De enquête die onder studenten is uitgezet, gaf zicht op welke kosten de meeste studenten hebben en welk deel hiervan de ouders voor hun rekening nemen. Er is een duidelijk verschil te zien in de hoogte van de uitgaven tussen de MBO-, HBO-, of universitaire studenten.

Het Mediation Buro wordt aanbevolen dat zij de verschillende richtlijnen voorleggen aan hun cliënten met jongmeerderjarige kinderen. Het is dan van belang dat zij in gesprek gaan welke werkwijze het meest passend is in de betreffende situatie. Indien er uitgegaan wordt van de norm die voortvloeit uit de Wet op de studiefinanciering kan het belangrijk zijn dat er bepaalde correcties dienen te worden aangebracht omdat de jongmeerderjarige deze kosten niet heeft. Als partijen besluiten om aansluiting te zoeken bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen, moet er rekening gehouden worden met verschillende aspecten. Het wegvallen van de kinderbijslag en het kindgebonden budget zijn namelijk niet in de norm verwerkt. Ook het feit dat kinderen niet meer meeverzekerd kunnen worden op de zorgverzekering van hun ouders op het moment dat zij 18 jaar worden en er dus een zelfstandige zorgverzekering afgesloten dient te worden, is niet in de norm verwerkt.

Begrippenlijst

Behoefte	Het bedrag dat kinderen nodig hebben voor hun kosten van verzorging en opvoeding/levensonderhoud en studie op basis van het gezinsinkomen van de ouders ten tijde van het huwelijk of samenleving.
Behoeftigheid	Dit gaat om de vraag of de alimentatiegerechtigde zelf voldoende inkomsten kan genereren om in zijn eigen kosten van levensonderhoud te kunnen voorzien.
Draagkracht	Het bedrag dat een alimentatieplichtige wordt geacht te kunnen missen om met dit geld te kunnen voorzien in de kosten van de alimentatiegerechtigde.
Jongmeerderjarigen	Meerderjarige kinderen in de leeftijdscategorie van 18 tot 21 jaar.
Kinderbijslag	Bijdrage van de overheid in de kosten van een kind tot het kind de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.
Kindgebonden budget	Extra bijdrage van de overheid in de kosten van een kind. Of er een recht bestaat op kindgebonden budget hangt af van het inkomen en vermogen van het gezin.
Minderjarigen	Kinderen in de leeftijdscategorie van 0 tot 18 jaar.
Meerderjarigen	Kinderen vanaf 18 jaar.
Netto besteedbaar inkomen	bruto-inkomen verminderd met de daarover verschuldigde of ingehouden premies en belasting.

Afkortingenlijst

BW	Burgerlijk Wetboek
CBS	Centraal Bureau Statistiek
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
HBO	hoger beroepsonderwijs
Hof	gerechtshof
HR	Hoge Raad
MBO	middelbaar beroepsonderwijs
MfN	Mediators federatie Nederland
Mr.	Meester
NBI	Netto besteedbaar inkomen
Nibud	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
Rapport Alimentatienormen	Rapport Expertgroep Alimentatienormen 2016
RV	Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
vFAS	Vereniging van Familierecht Advocaten en Scheidingsmediators
WSF	Wet Studiefinanciering 2000
WSF-norm	Wet studiefinanciering normbedragen
WTOS	Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten
X	Vermenigvuldig teken

Hoofdstuk 1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het onderzoeksplan toegelicht. Allereerst wordt de afstudeerorganisatie beschreven, vervolgens de probleembeschrijving, de centrale vraag, de deelvragen, de doelstelling, de verantwoording van de bronnen en methoden en tenslotte de leeswijzer.

1.1 Beschrijving afstudeerorganisatie en de werkzaamheden

Het Mediation Buro is een organisatie die is gespecialiseerd in de bemiddeling tussen partners bij (echt)scheiding. Bij Het Mediation Buro werken drie mediators, namelijk Simone Blok, Laura Kurvers-Vrieling en Hans Kurvers. De mediators gaan tijdens de gesprekken tussen de partners in op alle elementen die bij een (echt)scheiding komen kijken om hier vervolgens in overleg afspraken over te maken. Indien er kinderen in het spel zijn, behoort het berekenen van kinderalimentatie ook tot de werkzaamheden van Het Mediation Buro. Al deze gemaakte afspraken worden vervolgens vastgelegd in een convenant/ouderschapsplan.

1.2 Aanleiding en probleembeschrijving

Het Mediation Buro bemiddelt bij (echt)scheidingen. Een (echt)scheiding is een heftige gebeurtenis waardoor het leven van de (ex)partners ingrijpend gaat veranderen. Tijdens de gesprekken tussen de partners wordt er door de mediator ingegaan op alle aspecten die bij een (echt)scheiding komen kijken. Aspecten die aan de orde komen zijn bijvoorbeeld de woning, vermogensverdeling en pensioen. Indien de partners kinderen hebben, dan dient de hoogte van de kinderalimentatie berekend en vastgelegd te worden. De mediator begeleidt de (stief)ouders daarin zo goed mogelijk.

Met betrekking tot de hoogte van de alimentatie voor kinderen tot 18 jaar zijn duidelijke richtlijnen opgesteld, dit worden de alimentatienormen genoemd. Deze alimentatienormen zijn richtlijnen die aangeven hoe de hoogte van de alimentatie berekend kan worden, het is echter ook mogelijk om hiervan af te wijken.

(Stief)ouders zijn echter ook na het 18^e levensjaar van het kind verplicht om te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun kind, namelijk tot het kind 21 jaar is geworden. Voor de berekening van de hoogte van de bijdrage voor jongmeerderjarigen, dit zijn kinderen van 18 tot 21 jaar, bestaan echter geen duidelijke richtlijnen. In het Rapport van de Expertgroep Alimentatienormen 2016 is een paragraaf geschreven over de bijdrage in kosten van levensonderhoud en studie voor jongmeerderjarigen die vragen oproept bij Het Mediation Buro. Er wordt namelijk aangegeven dat voor de behoefte van jongmeerderjarigen geen maatstaven bestaan. Daarnaast wordt geschreven dat een student aanspraak maakt op een OV-studentenjaarkaart, een basis- en in sommige gevallen een aanvullende beurs en dat de student aanspraak kan maken op een rentedragende lening.¹ Hierover rijzen bij Het Mediation Buro vragen, aangezien de basisbeurs in 2015 is afgeschaft.²

Vragen die spelen zijn: wat zijn nu de eigenlijke kosten, bestaan hier normbedragen voor en hoe wordt de hoogte van de bijdrage door de (stief)ouder in soortgelijke gevallen vastgesteld door de rechtbank? Voor Het Mediation Buro is nog niet duidelijk hoe met deze kosten van levensonderhoud en studie om te gaan en te verwerken in het ouderschapsplan/convenant.

¹ *Rapport Expertgroep Alimentatienormen* versie 2016, p. 9.

² 'Veranderingen studiefinanciering', *Rijksoverheid*, rijksoverheid.nl.

Er komen bij Het Mediation Buro ook cliënten die minderjarige kinderen hebben. De alimentatie wordt dan berekend op basis van de eerdergenoemde alimentatienormen. De mediators van Het Mediation Buro vragen zich af of het zinvol is om bij het opstellen van het ouderschapsplan al in te gaan op de situatie dat deze minderjarige kinderen 18 jaar worden, zodat het ouderschapsplan ook al een regeling omvat voor die toekomstige situatie.

Het Mediation Buro wil graag duidelijkheid over hoe om te gaan met het berekenen van de bijdrage van (stief)ouders in de kosten van levensonderhoud en studie voor hun jongmeerderjarige kinderen, zodat zij hun cliënten optimaal kunnen begeleiden.

1.3 Centrale Vraag

Welke aanbevelingen met betrekking tot de advisering door Het Mediation Buro aan scheidende ouders met jongmeerderjarige kinderen, al dan niet in combinatie met minderjarige kinderen, ten aanzien van de behoeftebepaling en de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarige kinderen kunnen worden gegeven aan Het Mediation Buro, voortvloeiend uit de jurisprudentie en praktijk?

1.4 Deelvragen

- 1) Op grond van welke juridische bepalingen is een (stief)ouder verplicht om te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun jongmeerderjarige kinderen?
- 2) Op welke wijze wordt de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van (stief)ouders aan hun jongmeerderjarige kinderen op dit moment berekend en vastgelegd door Het Mediation Buro?
- 3) Hoe gaat de rechtspraak om met het berekenen van kosten voor levensonderhoud en studie voor jongmeerderjarigen en hoe wordt dit vastgelegd?
- 4) Welke methodiek hanteren deskundigen op het gebied van het personen- en familierecht in het bepalen en het vastleggen van de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen?
- 5) Hoe denken (oud)cliënten van Het Mediation Buro en jongmeerderjarige kinderen zelf over de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie als ervaringsdeskundigen?

1.5 Doelstelling

De doelstelling is om op 9 januari 2017 een onderzoeksrapport aan Simone Blok en Laura Kurvers-Vrieling, de mediators van Het Mediation Buro, aan te bieden waarin handvatten worden gegeven aan de mediators over hoe om te gaan met kosten van levensonderhoud en studie voor jongmeerderjarigen, zodat zij hun cliënten optimaal kunnen adviseren en begeleiden.

1.6 Verantwoording van bronnen en methoden

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden zijn er verschillende deelvragen opgesteld die samen het antwoord op de centrale vraag vormen.

Om de eerste deelvraag met betrekking tot de onderhoudsplicht van ouders jegens hun jongmeerderjarige kinderen te beantwoorden, is boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (hierna te noemen BW) geraadpleegd. Daarnaast is er literatuur onderzocht om een volledig antwoord op deze deelvraag te kunnen geven en het juridisch kader omtrent de onderhoudsverplichting tot 21 jaar te schetsen. De wet en de literatuur zijn beide betrouwbare bronnen. Beide bronnen zijn door middel van inhoudsanalyse onderzocht.

Vervolgens is er een interview gehouden met beide mediators van Het Mediation Buro. Dit om in kaart te brengen hoe Het Mediation op dit moment omgaat met de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen. Ook is het Rapport

Expertgroep Alimentatienormen 2016 (hierna te noemen: Rapport Alimentatienormen) en de Wet Studiefinanciering 2000 (hierna te noemen: WSF) onderworpen aan een inhoudsanalyse.

Om deelvraag 3 te beantwoorden is jurisprudentie onderzocht. Er zijn verschillende uitspraken van rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad geanalyseerd. De uitspraken die relevant zijn voor het onderzoek zijn opgenomen in deze scriptie. Ook de jurisprudentie is een betrouwbare bron.

Voor het beantwoorden van deelvraag 4 zijn verschillende interviews afgenomen. De geïnterviewde personen zijn allemaal zorgvuldig uitgekozen. Zo is er een rechter geïnterviewd die in de Expertgroep zit die het Rapport Alimentatienormen opstelt, er is een advocaat geïnterviewd die is aan gesloten bij de vFAS en is er een MfN-register mediator geïnterviewd. Daarnaast is er nog een vragenlijst ingevuld door een andere MfN-register mediator. Dit om de werkwijze van verschillende mediators in kaart te kunnen brengen. Voor de interviews geldt dat deze zijn opgenomen en volledig zijn uitgeschreven. Alleen het interview met de rechter is niet volledig uitgeschreven, hiervan is een samenvatting gemaakt. Omdat er sprake is van een samenvatting is deze uitwerking van het interview gestuurd naar de geïnterviewde rechter, zij heeft vervolgens haar goedkeuring gegeven. Dit om de kwaliteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen.

Om de kosten van studenten in kaart te kunnen brengen is er een enquête gehouden onder studenten van het MBO, HBO en de universiteit. Deze enquête is uitgezet om inzicht te krijgen in wat de kosten van studenten zijn, welk aandeel een student zelf bijdraagt en welk deel van de kosten de ouders van de student voor hun rekening nemen. Van iedere groep studenten zijn er ongeveer 45 respondenten. Er zijn dus in totaal 135 respondenten. Allereerst is de enquête ingevuld door een groep van 10 personen om de enquête te testen. Deze resultaten zijn vervolgens verwijderd en de feedback is verwerkt in de enquête. Om de MBO-studenten te bereiken, is een docent van ROC Tilburg benaderd. Zij heeft vervolgens de enquête rondgestuurd aan leerlingen. De leerlingen hebben tijd gekregen in de les om de enquête in te vullen. Voor de HBO-studenten geldt dezelfde werkwijze, deze respondenten studeren aan de Juridische Hogeschool. Om voldoende universitaire studenten te bereiken is de enquête verstuurd aan de vrijwilligers van Rechtswinkel Tilburg.

Tenslotte is er een interview gehouden met een cliënt van Het Mediation Buro. Dit om in beeld te krijgen hoe ouders van jongmeerderjarigen het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie ervaren. De betreffende cliënt is benaderd omdat hij zeer betrokken was bij de wijze waarop de bijdrage werd vastgesteld en hier veel invloed op heeft gehad.

1.7 Leeswijzer

Dit onderzoek bestaat in totaal zeven hoofdstukken. Dit eerste hoofdstuk bestaat uit de inleiding. Het tweede hoofdstuk schetst het juridisch kader omtrent de verplichting van ouders om bij te dragen in de kosten van levensonderhoud en studie van hun jongmeerderjarige kinderen. Vervolgens wordt de huidige werkwijze van Het Mediation Buro in kaart gebracht met betrekking tot de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Het volgende hoofdstuk brengt in kaart hoe de rechtspraak omgaat met het vaststellen van de bijdrage voor jongmeerderjarigen. Dit wordt gedaan aan de hand van verschillende uitspraken van rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad. In hoofdstuk vijf zijn de interviews uitgewerkt die met verschillende professionals zijn gehouden. Tenslotte zijn in het laatste hoofdstuk de enquêtes die zijn uitgezet onder studenten, uitgewerkt.

Hoofdstuk 2 De verplichting van een (stief)ouder tot het onderhouden van hun kind

In dit hoofdstuk wordt het juridisch kader geschetst omtrent de verplichting van de (stief)ouder om zijn of haar kinderen te onderhouden.

2.1 Verplichting tot bijdragen in de kosten van kinderen

In deze paragraaf wordt de verplichting van ouders tot het bijdragen in de kosten van kinderen toegelicht.

2.1.1 Verplichting tot bijdragen in de kosten van verzorging en opvoeding

Op grond van artikel 1:247 BW zijn ouders verplicht te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen. Kinderen zijn minderjarig tot zij de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt, dat is bepaald in artikel 1:233 BW. Omdat dit onderzoeksrapport zich richt op de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen, zal de bijdrage in de kosten verzorging en opvoeding verder buiten beschouwing worden gelaten.

2.1.2 Verplichting tot bijdragen in de kosten levensonderhoud en studie

In artikel 1:395a BW is geregeld dat ouders ook nadat het kind 18 jaar is geworden, verplicht zijn om bij te dragen in de kosten van het kind. Deze bijdrage wordt dan bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie genoemd. De verplichting voor ouders tot het bijdragen in de kosten van kinderen bestaat tot het kind 21 jaar is geworden.

2.1.2.1 Historie artikel 1:395a BW

Het artikel 1:395a en 1:395b BW is op 1 januari 1998 aan het BW toegevoegd. Dit is op hetzelfde moment geweest als de inwerkingtreding van de wet van 1 juli 1987.³ De meerderjarigheidsgrens is op dat moment verlaagd van 21 jaar naar 18 jaar.

De wetgever wilde echt voorkomen dat de onderhoudsplicht van ouders jegens hun kinderen daarmee ook verschoven werd van 21 jaar naar 18 jaar, daarom is artikel 1:395a BW toegevoegd aan het Burgerlijk Wetboek.

2.1.2.2 Behoeftigheid van de jongmeerderjarigen

Uit artikel 1:392 lid 2 BW blijkt dat de onderhoudsplicht van ouders jegens hun jongmeerderjarigen blijft bestaan, ongeacht de behoeftigheid van het kind. Eventuele inkomsten van de jongmeerderjarige doen niets af aan de verplichting van de ouders om hun kinderen te onderhouden tot het kind 21 jaar is geworden.

De onderhoudsverplichting kan echter wel worden gematigd indien het van de ouders niet gevegd kan worden dat zij hun jongmeerderjarige levensonderhoud verstrekken. Dit kan het geval zijn als het jongmeerderjarige kind zijn studie bijvoorbeeld niet serieus neemt of als de ouders het zozeer oneens zijn met de studiekeuze van het kind dat van hen niet gevegd kan worden dat zij de studie bekostigen.⁴ De bevoegdheid van de rechter tot matiging van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van de jongmeerderjarige is vastgelegd in artikel 1:399 BW.⁵

³ Koens & Vonken 2010, p. 733.

⁴ Asser/De Boer, Kolkman & Salomons 2016/1084.

⁵ Van Mourik & Nuytinck 2012, p. 161.

Hoe de behoefte van een jongmeerderjarige daadwerkelijk wordt vastgesteld, is onduidelijk voor Het Mediation Buro. De behoefte van een kind betekent hetzelfde als wat kost een kind? De centrale vraag van dit onderzoeksrapport heeft voornamelijk betrekking op de behoefte, deze komt om die reden nog uitgebreid aan bod in de volgende hoofdstukken.

2.2 Echtscheiding, einde geregistreerd partnerschap en einde samenleving.

De onderhoudsplicht van ouders jegens hun verplichting tot het voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie geldt tot het kind 21 jaar is geworden. Indien er sprake is van een echtscheiding of einde van geregistreerd partnerschap, dienen de ouders afspraken te maken over hoe zij gaan bijdragen in de kosten van hun kinderen. Om die reden wordt in deze paragraaf de juridische gronden van echtscheiding en geregistreerd partnerschap besproken. Ook wordt het ouderschapsplan besproken.

2.2.1 Gronden voor echtscheiding

“Een huwelijk is een duurzame levensverbintenis tussen twee personen, met afstammingsrechtelijke gevolgen als deze personen van verschillend geslacht zijn en zonder deze gevolgen als zij van gelijk geslacht zijn.”⁶ Aan het lesbische huwelijk worden wel afstammingsrechtelijke gevolgen verbonden als zij gebruik hebben gemaakt van een anonieme donor.⁷ Dit is een definitie van het huwelijk. In artikel 1:30 e.v. BW is geregeld wat een huwelijk inhoudt en wanneer je het mag aangaan.

Een huwelijk kan op verschillende manieren ontbonden worden, deze zijn opgesomd in artikel 1:149 BW. Het huwelijk kan eindigen door de dood van een van de echtgenoten, indien een vermiste echtgenoot vermoedelijk overleden is dan wel overleden is verklaard en deze echtgenoot nog in leven is op de dag dat de achtergebleven echtgenoot een nieuw huwelijk of geregistreerd partnerschap is aangegaan, door echtscheiding en door ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed.

Tijdens dit onderzoek wordt alleen uitgegaan van een huwelijk dat ontbonden wordt door een echtscheiding.⁸ Een echtscheiding kan op grond van artikel 1:150 jo 1:151 BW door de rechter uitgesproken worden indien het huwelijk duurzaam is ontwricht. Indien een van de echtgenoten aanvoert dat het huwelijk duurzaam is ontwricht, vormt dat op zichzelf al een zeer ernstige aanwijzing dat het huwelijk daadwerkelijk duurzaam is ontwricht.⁹

2.2.2 Gronden voor einde geregistreerd partnerschap

Een geregistreerd partnerschap kan beëindigd worden als een van de gronden uit artikel 1:80c lid 1 BW geldt. Het gaat om de volgende gronden: door de dood, indien een vermiste partner vermoedelijk is overleden dan wel overleden is verklaard en nog in leven is op het moment dat de achtergebleven partner een nieuw huwelijk of geregistreerd partnerschap aangaat, door wederzijds goedvinden, door ontbinding op verzoek van de partners of een van hen, door omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk. In het vervolg van dit onderzoeksrapport wordt gesproken over echtscheiding, hiermee wordt dan ook het einde van het geregistreerd partnerschap of van de samenleving bedoeld.

2.2.3 Het ouderschapsplan

Indien de echtgenoten/partners minderjarige kinderen hebben, dient het verzoekschrift tot echtscheiding een ouderschapsplan te bevatten. Deze verplichting is geregeld in artikel 815 lid 2 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (hierna te noemen: Rv). In lid 2 sub b van dit artikel is bepaald dat een ouderschapsplan overlegd moet worden als de echtgenoten

⁶ Van Mourik & Nuytinck 2012, p. 47.

⁷ *Kamerstukken II* 2011/12, 33 032, nr. 2.

⁸ Van Mourik & Nuytinck 2012, p. 144.

⁹ HR 6 december 1996, NJ 1997, 198.

gezamenlijk gezag hebben over de kinderen. In dit ouderschapsplan moeten afspraken opgenomen worden omtrent de zorg- en omgangsregeling, hoe de beide ouders informatie krijgen en kinderalimentatie.¹⁰ Het ouderschapsplan wordt bijgevoegd aan het verzoekschrift waarin partijen de rechtbank verzoeken de echtscheiding uit te spreken. Voor ouders die een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan, geldt dezelfde verplichting tot het overleggen van een ouderschapsplan op grond van artikel 828 jo 815 lid 2 Rv indien zij overgaan tot het beëindigen van het geregistreerd partnerschap.

Dit ouderschapsplan is verplicht voor gehuwde en geregistreerde ouders die wel of geen gezamenlijk gezag hebben over de kinderen. Het overleggen van een ouderschapsplan is ook verplicht voor samenwonende ouders met kinderen waarover zij gezamenlijk het gezag uitoefenen indien er sprake is van een relatiebreuk tussen de ouders. Deze verplichting is opgenomen in artikel 1:247a BW.

2.2.4 Het convenant

Het overleggen van een ouderschapsplan is alleen verplicht indien je als ouders minderjarige kinderen hebt. In artikel 1:233 BW is bepaald dat minderjarigen, kinderen zijn die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt. In artikel 1:247 BW is bepaald dat minderjarige kinderen het recht hebben om verzorgd en opgevoed te worden.

Ouders zijn echter verplicht om hun kind ook nadat het kind 18 jaar is geworden te verzorgen en op te voeden. In artikel 1:395a BW is geregeld dat ouders verplicht zijn te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie. Deze bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie wordt niet opgenomen in het ouderschapsplan, dit is namelijk alleen bedoeld voor minderjarige kinderen. Indien er sprake is van een echtscheiding, wordt deze bijdrage opgenomen in het echtscheidingsconvenant, evenals de afspraken over partneralimentatie, de verdeling van de huwelijksgemeenschap en pensioen.

2.2.5 Uit elkaar zonder huwelijk of geregistreerd partnerschap

Indien ouders alleen samenwonen en geen huwelijk of geregistreerd partnerschap zijn aangegaan, kunnen zij zonder tussenkomst van een advocaat of rechter uit elkaar gaan. De ouders zijn dan niet verplicht een convenant te overleggen die vervolgens wordt bekrachtigd door de rechter. Wel zijn zij verplicht tot het overleggen van een ouderschapsplan als zij gezamenlijk het gezag over de kinderen uitoefenen, dit is geregeld in artikel 1:247a BW.

2.3 Personen verplicht tot het onderhouden van kinderen

In dit hoofdstuk wordt toegelicht welke personen verplicht zijn tot het betalen van een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding of de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. De onderhoudsplicht kan op verschillende gronden ontstaan. Zo kan een ouder verplicht zijn tot het onderhouden van het kind doordat hij of zij in een familierechtelijke betrekking tot het kind staat, doordat hij de verwekker is van het kind, door stiefouder van het kind te zijn of door het gezag samen met de ouder uit te voeren. Deze gronden worden in deze paragraaf toegelicht.

2.3.1 Familierechtelijke betrekking

Op grond van artikel 1:392 lid 1 BW zijn ouders en de kinderen, de aangetrouwde kinderen en de schoonouders en stiefouders gehouden tot het verstrekken van levensonderhoud op basis van bloed- en aanverwantschap.

Op grond van artikel 1:197 BW staan een kind, zijn ouders en hun bloedverwanten in familierechtelijke betrekking tot elkaar. Een moeder van een kind is de vrouw waaruit het kind wordt geboren, die gehuwd is met de vrouw waaruit het kind is geboren op het moment

¹⁰ Van Mourik & Nuytinck 2012, p. 145.

van geboorte, die het kind heeft erkend, wier ouderschap gerechtelijk is vastgesteld of die het kind heeft geadopteerd. Dit is geregeld in artikel 1:198 BW. Er ontstaat dan juridisch bloedverwantschap tussen de moeder en het kind. Juridisch ouderschap brengt een rechtsverhouding tussen de bloedverwanten met zich mee, dit wordt een familierechtelijke betrekking genoemd.¹¹ Een vader van een kind is de man die ten tijde van de geboorte gehuwd was met de vrouw waaruit het kind is geboren, wiens huwelijk met de vrouw waaruit het kind wordt geboren binnen 306 voor de geboorte van het kind is ontbonden door zijn dood, die het kind heeft erkend, wiens vaderschap gerechtelijk is vastgesteld of de man die het kind heeft geadopteerd. Dit is geregeld in artikel 1:199 BW. Als de wetgever spreekt van ouder, wordt er juridisch ouder. Het ouderschap brengt dus de onderhoudsverplichting met zich mee.

Aanverwantschap ontstaat tussen de ene echtgenoot/geregistreerd partner en de bloedverwanten van de andere echtgenoot/geregistreerd partner conform artikel 1:3 lid 2 BW. Indien het huwelijk of het geregistreerd partnerschap wordt ontbonden, heft dit de aanverwantschap niet op.

Op basis van artikel 1:392 lid 2 zijn ouders en stiefouders verplicht om te voorzien in de kosten van hun kinderen ongeacht de behoefte van hen. Voor de onderhoudsplichtigen genoemd in de volgende paragrafen geldt dat de verplichting tot onderhoud enkel bestaat op het moment dat de kinderen behoeftig zijn.¹²

2.3.2 De verwekker van het niet-erkende kind

De verwekker van het kind dat alleen een juridische moeder heeft, is verplicht te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van een minderjarig kind en de kosten van levensonderhoud en studie van een jongmeerderjarig kind op grond van artikel 1:394 BW. De verplichting geldt ook voor de ouder die als levensgezel heeft ingestemd met de daad die verwekking van het kind tot gevolg kan hebben gehad.

2.3.3 De stiefouder

Op grond van artikel 1:392 lid 1 is een stiefouder op basis van aanverwantschap verplicht om te voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van de minderjarige stiefkinderen en de kosten van levensonderhoud en studie van de jongmeerderjarigen stiefkinderen. Een stiefouder is een man of vrouw die gehuwd is met de juridisch vader of moeder van het kind. De onderhoudsplicht van de stiefouder gaat echter niet zo ver als die van de juridische ouder. De stiefouder is slechts verplicht om gedurende zijn huwelijk of geregistreerd partnerschap te voorzien in de kosten van de kinderen of jongmeerderjarigen van zijn echtgenoot of partner op grond van artikel 1:395 jo artikel 1:395a BW.

2.3.4 De gezagsdrager

De niet juridisch ouder die gezamenlijk met de ouder het gezag uitoefent over het kind, is verplicht om te voorzien in de kosten van het kind op grond artikel 1:253w BW. Ouderlijk gezag omvat de plicht en het recht van de ouder om het kind te verzorgen en op te voeden conform artikel 1:247 lid 1 BW. Deze verplichting ontstaat doordat de ander met gezag wordt belast door in het huwelijk te treden of een geregistreerd partnerschap aan te gaan met de ouder, in het geval dat het kind geen familierechtelijke betrekking heeft met een andere ouder. Dit is geregeld in artikel 1:253sa BW.

¹¹ Wortmann & Duijvendijk-Brand 2015, p. 5.

¹² Van Mourik & Nuytinck 2012, p. 158.

2.4 Onderhoudsgerechtigden

Er zijn verschillende groepen onderhoudsgerechtigden. Zo zijn minderjarigen onderhoudsgerechtigd, maar ook jongmeerderjarigen. In sommige gevallen zijn zelfs meerderjarigen onderhoudsgerechtigd. In deze paragraaf wordt het onderscheid gemaakt tussen deze groepen.

2.4.1 Minderjarigen

Minderjarigen hebben op grond van artikel 1:404 lid 1 BW recht op levensonderhoud. Ouders en andere onderhoudsplichtigen moeten op grond van dit artikel voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van hun minderjarige kinderen. Een minderjarig kind heeft echter geen zelfstandig recht tot het vorderen van levensonderhoud.¹³ De rechthebbende van de alimentatie is de verzorgende ouder, dit is geregeld in artikel 1:408 lid 1 BW. Om de hoogte van de alimentatie vast te stellen, zijn de alimentatienormen ontwikkeld.

2.4.2 Jongmeerderjarigen

Jongmeerderjarigen hebben recht op onderhoud in de zin van levensonderhoud en studie door hun ouders en andere onderhoudsplichtigen genoemd in paragraaf 2.3 van dit onderzoeksrapport, op grond van artikel 1:395a lid 1 BW. Het verschil met de minderjarigen is dat jongmeerderjarigen zelf rechthebbende zijn van de onderhoudsbijdrage. Net zoals minderjarigen hebben jongmeerderjarigen een onvoorwaardelijk recht op levensonderhoud.¹⁴ De rechter kan mogelijk beslissen om de bijdrage te matigen, hierover meer in paragraaf 2.4.2.

2.4.3 Meerderjarige kinderen vanaf 21 jaar

Meerderjarigen hebben recht op levensonderhoud voorzien door hun ouders in het geval dat zij behoeftig zijn, dit is geregeld in artikel 1:392 lid 2 BW. Dit is het geval als een meerderjarig kind niet zelf in zijn levensonderhoud kan voorzien. Het enkele feit dat een kind student is, betekent niet meteen dat het kind behoeftig is.

In wetsvoorstel 34 154 is opgenomen dat artikel 1:395a BW mogelijk gaat wijzigen. Er wordt dan in dat artikel opgenomen dat ouders verplicht zijn te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun kind tot het kind 23 jaar is geworden. Voorwaarde is dan wel dat het kind nog studerend of schoolgaand is. Indien de wet gewijzigd wordt naar aanleiding van het wetsvoorstel, dan wordt de onderhoudsplicht verlengd.¹⁵ De plicht van de ouders om te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van het meerderjarige kind stopt op het moment dat het kind de studie of opleiding heeft behaald of heeft beëindigd.¹⁶

2.4.4 Draagkracht ouders

Ouders zijn verplicht naar draagkracht te voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie van hun jongmeerderjarige kinderen. De draagkracht van een onderhoudsplichtige is te omschrijven als 'zijn vermogen om uit de middelen waarover hij vermog te beschikken iets af te staan ten behoeve van den tot onderhoud gerechtigde'.¹⁷ Later is nog bepaald dat er niet alleen gekeken wordt naar het inkomen dat de onderhoudsplichtige verwerft, maar ook naar het inkomen dat hij geacht wordt zich redelijkerwijs in de naaste toekomst te kunnen verwerken.¹⁸

¹³ Schrama & Antokolskaia 2015, p. 341.

¹⁴ Schrama & Antokolskaia 2015, p. 342.

¹⁵ *Kamerstukken II* 2015/16, 34 154, nr. 6.

¹⁶ *Kamerstukken II* 2015/16, 34 154, nr. 7.

¹⁷ HR 25 mei 1962, NJ 1962, 266.

¹⁸ HR 23 november 2001, NJ 2002, 280.

Hoe de draagkracht berekend dient te worden is opgenomen in het Rapport Alimentatienormen. Deze draagkrachtberekening is ten behoeve van kinderalimentatie, maar kan ook gebruikt worden als draagkrachtberekening ten behoeve van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen.¹⁹ Hoe de draagkrachtberekening in elkaar zit, wordt hier verder buiten beschouwing gelaten omdat dit niet relevant is voor het onderzoek.

2.5 Rapport Alimentatienormen

Het Rapport Alimentatienormen 2016 heeft als doel het leveren van een bijdrage aan de voorspelbaarheid en rechtszekerheid van de rechtspraak in alimentatiezaken. Het gaat om aanbevelingen, rechters en partijen kunnen hiervan afwijken. In de bijlage van het Rapport Alimentatienormen 2016 staan de normbedragen die gebruikt kunnen worden bij de berekening van alimentatie van minderjarige kinderen. Wat het Rapport Alimentatienormen 2016 zegt over de bijdrage van kosten van en levensonderhoud van jongmeerderjarigen, komt in deze paragraaf aan de orde.

2.5.1 Normbedragen behoefte minderjarige kinderen

In de bijlage van het Rapport Alimentatienormen 2016 zijn normbedragen te vinden die zijn vastgesteld door het NIBUD.²⁰ Aan de hand van de leeftijd van het kind, het aantal kinderen dat tot het gezin behoort en het netto gezinsinkomen ten tijde van het huwelijk of samenleving kan de behoefte van het minderjarige kind worden bepaald. Deze behoefte gaat uit van de situatie voor de echtscheiding. De behoefte kan als leidraad gebruikt worden bij de alimentatieberekening. De kinderen moeten in beginsel niet slechter af zijn na de echtscheiding van hun ouders.²¹

Het is echter geen garantie dat na de echtscheiding er voldoende financiële middelen zijn om volledig in de behoefte van de kinderen te voorzien. Dit blijkt uit de draagkrachtberekening. Na een echtscheiding kan er bijvoorbeeld inkomen wegvallen of er kunnen extra kosten zijn in verband met twee woningen. Deze zaken hebben invloed op de draagkracht van de ouders.

2.5.2 Combinatie minderjarige en jongmeerderjarige kinderen

De expertgroep geeft aan dat indien er zowel minderjarige als jongmeerderjarige kinderen tot het gezin behoren, uitgegaan kan worden van de situatie dat alle kinderen minderjarig zijn voor het vaststellen van het aantal kinderen en het bijbehorende puntenaantal. Dit wordt aanbevolen omdat het bepalend is wat voor alle kinderen werd uitgegeven.²²

2.5.3 Jongmeerderjarigen

De expertgroep geeft aan dat de tabellen van het NIBUD niet voorzien in de berekening van de behoefte van jongmeerderjarigen. Voor de behoefte van jongmeerderjarigen zijn nog geen maatstaven ontwikkeld zijn om de behoefte van jongmeerderjarigen vast te kunnen stellen. De expertgroep raadt om die reden aan om voor de behoeftebepaling van studerende jongmeerderjarigen aansluiting te zoeken bij de normen studiefinanciering uit de Wet studiefinanciering.²³

¹⁹ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 13.

²⁰ Behoeftetabel Rapport Alimentatienormen versie 2016.

²¹ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 7.

²² Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 7.

²³ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 9.

2.5.4 Wet studiefinanciering 2000 normen

In het Rapport Alimentatienormen 2016 wordt aangeraden om bij het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen aan te haken bij de studiefinanciering normen (hierna te noemen: WSF-normen). Ook voor niet studerende jongmeerderjarigen kan aansluiting gezocht worden bij de studiefinanciering normen, maar dan onder aftrek van de studiekosten en de onderwijsbijdrage.²⁴ De normen studiefinanciering zijn opgenomen in artikel 3.18 Wet studiefinanciering 2000.

2.5.4.1 Afschaffing basisbeurs

De basisbeurs voor bachelor- en masterstudenten is sinds 2015 afgeschaft. Dit wil zeggen dat studenten niet langer aanspraak kunnen maken op de prestatiebeurs. De basisbeurs wordt omgezet in een gift op het moment dat de student binnen 10 jaar zijn of haar diploma haalt.²⁵ De basisbeurs voor MBO-studenten is niet afgeschaft. Studenten waarvan de ouders een klein inkomen hebben, blijven aanspraak maken op de aanvullende beurs. De aanvullende beurs wordt ook omgezet in een gift op het moment dat de student zijn of haar diploma binnen 10 jaar behaalt. Ook het studentreisproduct blijft gewoon bestaan. Studenten kunnen aanspraak maken op een sociale leenvoorziening, genaamd het studievoorschot.

2.5.4.2 Behoeftte verlagend

Uit het Rapport Alimentatienormen 2016 blijkt dat de basisbeurs van het oude stelsel als behoefte verlagend kan worden aangemerkt. Ook de aanvullende beurs van het nieuwe en oude stelsel is behoefte verlagend. Dit geldt echt niet voor het studievoorschot van het nieuwe stelsel, dit is namelijk een rentedragende lening. Het studievoorschot, de overige rentedragende leningen en de basisbeurs van het nieuwe studiefinancieringsstelsel worden niet als behoefte verlagend aangemerkt.²⁶

2.6 Conclusie

Hierboven is alle relevante literatuur met betrekking tot de onderhoudsplicht van ouders jegens hun jongmeerderjarige kinderen besproken. Dit is gedaan aan de hand van de wet. De systematiek van het berekenen van kinderalimentatie en de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen is besproken. Hieruit blijkt dat er geen duidelijke richtlijnen of normbedragen zijn om de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen te berekenen.

²⁴ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 9.

²⁵ Kamerstukken II 2013/14, 33 519, nr. 5.

²⁶ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 9.

Hoofdstuk 3 De huidige werkwijze van Het Mediation Buro

In dit hoofdstuk wordt de huidige werkwijze van Het Mediation Buro met betrekking tot het vaststellen van de bijdrage van ouders in de kosten van levensonderhoud en studie van hun jongmeerderjarige kinderen beschreven. De werkwijze is in kaart gebracht door het houden van interviews met de mediators Simone Blok en Laura Kurvers-Vrieling.²⁷ Daarnaast heeft de onderzoeker de mediators geobserveerd tijdens het schrijven van convenanten/ouderschapsplannen.²⁸

3.1 Proces

Indien ouders uit elkaar gaan met minderjarige of jongmeerderjarige kinderen, wordt de kinderalimentatie of de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie besproken. Simone Blok geeft aan dat zij aan ouders met jongmeerderjarigen kinderen de Handreiking student & financiën van het Nibud aanreikt.²⁹ In de handreiking is opgenomen wat een student gemiddeld heeft aan kosten en inkomsten. Beide mediators geven aan dat ze vooral eerst in gesprek gaan met de ouders over wat hun jongmeerderjarige kinderen kosten.

De mediators maken vervolgens een alimentatieberekening aan de hand van richtlijnen, deze richtlijnen worden in de volgende paragraaf besproken. Deze alimentatieberekening bespreekt de mediator tijdens een mediation bijeenkomst. De mediators geven allebei aan dat de hoogte van de behoefte van het kind geen knelpunt is, dit geldt ook voor de draagkrachtberekening. Vaak hebben de ouders de meeste discussies over de bijdrage die uiteindelijk betaald moet worden.

Bij het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen dienen de behoefte van het kind en de draagkracht van de ouders te worden berekend. Als de bijdrage berekend is, kan deze mogelijk verminderd worden door zorgkorting. Deze berekeningen worden in de volgende paragrafen toegelicht.

3.1.1 Behoefte

Allereerst dient de behoefte van het jongmeerderjarige kind vastgesteld te worden. Onder behoefte worden alle kosten voor levensonderhoud en studie geschaard die jongmeerderjarigen hebben. De behoefte omvat alle kosten die een jongmeerderjarige heeft aan huur/kostgeld, collegegeld, overige studiekosten, zorgverzekering, overige verzekeringen, telefoonabonnement, contributies/abbonnementen, vervoer, kleding/schoenen, vrijetijdsuitgaven, grote aankopen, voeding, persoonlijke verzorging en diversen zoals sigaretten. De behoefte houdt in welk bedrag een jongmeerderjarige nodig heeft om al zijn kosten te dekken.

Om de behoefte van de jongmeerderjarige vast te stellen kan aansluiting gezocht worden bij verschillende normen. Welke normen en wat deze precies inhouden, wordt in de volgende paragraaf uitgewerkt.

3.1.2 Draagkracht

Als de behoefte van de minderjarige en/of jongmeerderjarige kinderen is vastgesteld, wordt er een draagkrachtberekening gemaakt om vast te kunnen stellen hoeveel de ouders kunnen bijdragen in de kosten van de kinderen. De draagkrachtberekening met betrekking tot het berekenen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van

²⁷ Zie bijlage A en B

²⁸ Deze observatie bestond uit het meekijken bij de mediator tijdens het maken van een alimentatieberekening en het opstellen van ouderschapsplannen en convenanten.

²⁹ Nibud *Handreiking student & financiën* 2015.

jongmeerderjarigen verschilt niet van de draagkrachtberekening met betrekking tot het berekenen van alimentatie voor minderjarigen. Ook voor de berekening van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie wordt de draagkrachtberekening uit het Rapport Alimentatienormen gehanteerd.³⁰

3.1.2.1 Draagkrachtberekening Rapport Alimentatienormen

Het netto besteedbaar inkomen na echtscheiding is leidend bij het berekenen van de draagkracht. Het netto besteedbaar inkomen is het inkomen dat netto te besteden is inclusief vakantiegeld, salaris uit overwerk en bonussen. Het netto besteedbaar inkomen is het bruto-inkomen verminderd met de daarover verschuldigde of ingehouden premies en belasting.³¹ Allereerst wordt het netto besteedbaar inkomen verminderd met 30%. Dit zijn de forfaitaire woonlasten, ook wel de woonlasten die de alimentatieplichtige wordt verondersteld te hebben.

Vervolgens wordt de betreffende bijstandsnorm van het netto besteedbaar inkomen afgetrokken, zodat de alimentatieplichtige in zijn levensonderhoud kan voorzien. De forfaitaire woonlasten samen met de bijstandsnorm, wordt het draagkrachtloos inkomen genoemd.

Tenslotte wordt er een percentage genomen van het resterende bedrag, wat hieruit komt is beschikbaar voor kinderalimentatie. Dit percentage varieert tussen 70% tot 100%, dit is afhankelijk van de hoogte van het netto besteedbaar inkomen. Bij een netto besteedbaar inkomen van minder dan € 1.300,-, wordt de minimum draagkracht gehanteerd. Deze bedraagt € 25,- voor één kind en € 50,- voor twee of meer kinderen. Hoe de draagkrachtberekening eruit ziet is weergegeven in tabel 3.1 en 3.2.

Draagkrachttabel (2016) tot AOW-leeftijd

- NBI 0 tot € 1.300: minimum draagkracht
- NBI van € 1.300: 100% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 840)$]
- NBI van € 1.350: 90% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 840)$]
- NBI van € 1.400: 80% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 840)$]
- NBI van € 1.450: 70% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 840)$]
- NBI van € 1.500: 70% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 865)$]
- NBI van € 1.550: 70% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 890)$]

Tabel 3.1 'draagkrachttabel tot AOW-leeftijd'³²

Draagkrachttabel (2016) vanaf AOW-leeftijd

- NBI 0 tot € 1.475: minimum draagkracht
- NBI van € 1.475: 90% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 960)$]
- NBI van € 1.525: 80% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 960)$]
- NBI van € 1.575: 70% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 960)$]
- NBI van € 1.625: 70% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 985)$]
- NBI van € 1.675: 70% [$\text{NBI} - (0,3 \times \text{NBI} + 1.010)$]

Tabel 3.2 'draagkrachttabel vanaf AOW-leeftijd'³³

3.1.2.2 Afwijken van de draagkrachtberekening

Beide mediators geven aan dat er weinig tot geen discussie is tussen de partners omtrent de draagkrachtberekening. Voor partijen is dit vaak een vaststaand feit. Er wordt vaker gesproken over de uiteindelijke bijdrage die betaald moet worden.

Het Rapport Alimentatienormen biedt echter wel ruimte om af te wijken van de draagkrachtberekening. Er kan afgeweken worden van de draagkrachtberekening als het inkomen van de onderhoudsplichtige op voorwaarden dat het de onderhoudsplichtige niet redelijkerwijs zijn oude inkomen kan verwerven en/of dit ook niet van hem geveerd kan worden.³⁴

Er kan daarnaast afgeweken worden van de draagkrachtberekening als er sprake is van niet vermijdbare en niet verwijtbare lasten. Dit zijn bijvoorbeeld schulden die tijdens het huwelijk

³⁰ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 11-14.

³¹ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 11.

³² Draagkrachttabel Rapport Alimentatienormen versie 2016.

³³ Draagkrachttabel Rapport Alimentatienormen versie 2016.

³⁴ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 48.

of samenwoning zijn ontstaan, bijvoorbeeld een restschuld van de voormalige echtelijke woning, waarmee rekening gehouden dient te worden. Het draagkrachtloos inkomen kan dan verhoogd worden in de formule. Het kan ook voorkomen dat de onderhoudsplichtige nog lasten heeft met betrekking tot de voormalige eigen woning die niet meer wordt bewoond door de onderhoudsplichtige, maar wel door de voormalige partner. Er kan in de draagkrachtberekening van beide partners dan uitgegaan worden van de werkelijke woonlast in plaats van de forfaitaire woonlast.³⁵

Als er sprake is van andere kosten dan bovenstaande kosten, dan kan er afgeweken worden van de draagkracht berekening op basis van de aanvaardbaarheidstoets. Er is sprake van een onaanvaardbare situatie als de onderhoudsplichtige niet meer in zijn noodzakelijke kosten kan voorzien of dat na vermindering van de lasten de onderhoudsplichtige minder dan 90% van de voor hem geldende bijstandsnorm overhoudt. Het is aan de onderhoudsplichtige deze onaanvaardbare situatie aan de hand van stukken te onderbouwen.³⁶

3.1.3 Berekenen van de bijdrage

Als de behoefte van het kind berekend is en de draagkracht van beide ouders vaststaat, dan wordt er berekend hoe de kosten van de kinderen vervolgens over de ouders verdeeld worden.

3.1.3.1 Draagkrachtvergelijking

Op het moment dat beide ouders tezamen niet voldoende draagkracht hebben om te voorzien in de behoefte van het kind, is een draagkrachtvergelijk niet nodig. Dan moeten beide ouders het volledige bedrag dat zij beschikbaar hebben voor alimentatie, bijdragen. Als er wel voldoende draagkracht is, dan wordt er een draagkrachtvergelijking gemaakt.³⁷ Dit wordt duidelijk gemaakt aan de hand van een voorbeeld:

- Behoeft van het kind: € 350,-
- Draagkracht ouder 1: € 250,-
- Draagkracht ouder 2: € 200,-
- Draagkracht van beide ouders tezamen: € 450,-

Om te berekenen wat de ouders elk moeten bijdragen, wordt de draagkracht van de betreffende ouder gedeeld door de draagkracht van beide ouders samen en vervolgens vermenigvuldigd met de behoefte van het kind.

- Wat ouder 1 bij moet dragen: $250/450 \times 350 = € 194,-$
- Wat ouder 2 bij moet dragen: $200/450 \times 350 = € 156,-$

3.1.3.2 Zorgkorting

In principe is de bijdrage bekend na de draagkrachtvergelijking. Op het moment dat het kind nog thuiswonend is, moet er rekening gehouden worden met zorgkorting. De alimentatieplichtige ouder waarbij het kind niet zijn hoofdverblijfplaats heeft, heeft recht op zorgkorting. Voorwaarde hiervoor is wel dat er voldoende draagkracht was om te voorzien in de behoefte van de kinderen. Indien er niet voldoende draagkracht was, dan vermindert het tekort de zorgkorting.

De zorgkorting is ter compensatie voor de kosten die de alimentatieplichtige ouder maakt op de dagen dat de kinderen tot zijn huishouden behoren. De hoogte van de zorgkorting is om die reden afhankelijk van het aantal dagen per week dat de kinderen tot zijn huishouden behoren.

De zorgkorting wordt uitgedrukt in een percentage van de behoefte. De volgende percentages gelden:

³⁵ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 49.

³⁶ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 49.

³⁷ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 15.

- 15% per bij gedeelde zorg op gemiddeld 1 dag per week
- 25% per bij gedeelde zorg op gemiddeld 2 dagen per week
- 35% per bij gedeelde zorg op gemiddeld 3 dagen per week³⁸

3.2 Behoeftebepaling

In deze paragraaf worden de richtlijnen besproken die Het Mediaton Buro aan hun cliënten voorlegt en waarbij aansluiting gezocht kan worden om de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen vast te leggen. Voorop staat dat partijen bij mediation vrij zijn om de afspraken te maken die zij het meest passend vinden voor hun situatie, zij zijn niet aan richtlijnen gebonden. De mediators bieden normen aan, maar het is aan de mensen zelf om te beslissen wat zij daar uiteindelijk mee doen.

In principe zijn er anders dan voor minderjarigen, geen normbedragen om de behoefte van jongmeerderjarigen vast te stellen. Toch zoeken de mediators van Het Mediation Buro aansluiting bij richtlijnen voor de behoeftebepaling, deze worden in de volgende sub paragrafen besproken.

3.2.1 Rapport Alimentatienormen

De mediators van Het Mediation Buro zoeken in de meeste gevallen aansluiting bij het Rapport Alimentatienormen. Simone Blok heeft aangegeven dat zij in alle gevallen aansluiting zoekt bij de tabellen uit het Rapport Alimentatienormen. Ook Laura Kurvers-Vrieling geeft aan dat zij in de meeste gevallen bij het Rapport Alimentatienormen aansluiting zoekt, zeker als er ook minderjarige kinderen tot het gezin behoren of het jongmeerderjarige kind nog thuiswonend is. Als het jongmeerderjarige kind uitwonend is, wil zij hier nog weleens anders over denken. Uit een onderzoek van het CBS is gebleken dat ouders een bepaald percentage van het NBI uitgeven aan de kosten van hun kinderen. Het Nibud heeft hier vervolgens een systeem voor ontwikkeld om de behoefte van minderjarige kinderen vast te kunnen stellen. Dit systeem is verwerkt in de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen.³⁹ Deze tabellen zijn bestemd om de behoefte van minderjarige kinderen vast te stellen, toch zoeken de mediators in sommige gevallen ook aansluiting bij deze normen voor jongmeerderjarigen.

3.2.1.1 Netto besteedbaar inkomen en aantal punten per kind

Om de behoefte van het kind vast te stellen dient het netto besteedbaar inkomen als uitgangspunt. Hiermee wordt bedoeld het gezamenlijk netto besteedbaar inkomen van de ouders ten tijde van het huwelijk of samenleving. Als de behoefte vanuit de tabellen afgeleid wordt, moet het netto besteedbaar inkomen vermeerderd worden met het kindgebonden budget dat in betreffende periode ontvangen werd. Daarnaast is de leeftijd van het kind van invloed op de hoogte van de behoefte, dit heeft te maken met de hoogte van de kinderbijslag die de ouders voor het kind ontvangen. De hoogte van de kinderbijslag wordt namelijk hoger naarmate het kind ouder wordt. De eigen bijdrage wordt om die reden lager naarmate het kind ouder wordt. Uit tabel 3.3 is af te leiden hoeveel punten per kind worden toebedeeld.

Tabel 1 punten per kind

Leeftijd kind	punten
0 t/m 5	4
6 t/m 11	2
12 t/m 17	0

Tabel 3.3 'punten per kind'⁴⁰

³⁸ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 16.

³⁹ 'Wat kost uw kind', Nibud, nibud.nl.

⁴⁰ Behoeftetabel Rapport Alimentatienormen versie 2016.

3.2.1.2 Behoeftes vanuit de tabellen

Zodra het netto besteedbaar inkomen van de ouders gezamenlijk voor echtscheiding en het aantal punten per kind bekend is, kan in de behoeftetabel 2016 opgezocht worden wat de behoefte van het kind is. De tabellen maken onderscheid tussen gezinnen met 1, 2, 3 of 4 of meer kinderen. Per situatie wordt er gekeken naar de tabel die van toepassing is op het betreffende gezin. Indien er meerdere kinderen tot het gezin behoren, moeten de punten van de kinderen bij elkaar opgeteld worden.

Voorbeeld:

- Een gezin met drie kinderen in de leeftijd van 5, 10 en 12 jaar. De punten per kind bedragen respectievelijk 4, 2 en 0 punten. Het totaal aantal punten bedraagt 6 punten.
- De tabel voor drie kinderen is van toepassing.
- Het netto besteedbaar inkomen van de ouders samen vóór echtscheiding bedraagt € 4.500,-.

Vervolgens wordt uit de behoeftetabel de behoefte afgeleid. Deze bedraagt € 1.325,- voor drie kinderen bij een netto besteedbaar inkomen van € 4.500,-. De behoefte bedraagt per kind $€ 1.325 / 3 = € 441,67$.

Tabel voor 3 kinderen

	netto gezinsinkomen												
	1000 of minder	1250	1500	1750	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	5500	6000 of meer
12	200	280	365	445	530	695	860	1025	1190	1355	1520	1685	1850
10	190	270	355	435	520	685	850	1015	1180	1345	1510	1675	1840
8	185	260	345	425	510	675	840	1005	1170	1335	1500	1665	1830
6	175	250	335	415	500	665	830	995	1160	1325	1490	1655	1820
4	165	240	325	405	490	655	820	985	1150	1315	1480	1645	1810
2	155	235	315	400	480	645	810	975	1140	1305	1470	1635	1800
0	145	225	305	390	470	635	800	965	1130	1295	1460	1625	1790

Tabel 3.4 'tabel eigen bijdrage in de kosten van kinderen voor 3 kinderen' ⁴¹

3.2.2 Behoeftelijst

Beide mediators van Het Mediation Buro geven aan dat bij mediation geen normbedragen gehanteerd hoeven te worden. Partijen kunnen in onderling overleg een bijdrage afspreken die afwijkt van de norm die van toepassing zou zijn op basis van het Rapport Alimentatienormen of de WSF-norm. Om die reden gaan de mediators tijdens de mediation in op de daadwerkelijke kosten van de kinderen. Normbedragen zijn gemiddelden, ouders gaan echter verschillend om met de bijdrage in kosten van hun kinderen. De ene ouder wil veel bijdragen in de kosten van zijn kinderen, de andere ouder vindt het belangrijk dat zijn kind gaat werken om deels in zijn eigen levensonderhoud te kunnen voorzien.

Door middel van een behoeftelijst kunnen de kosten van de kinderen in kaart worden gebracht. In deze behoeftelijst worden alle kosten van de jongmeerderjarige opgesomd. De totale som van alle kosten wordt dan de behoefte van de jongmeerderjarige genoemd. In deze behoeftelijst komen de categorieën kosten terug die in paragraaf 5.1.1 zijn genoemd. Indien ouders overeenstemming bereiken over de behoefte van het kind, dan wordt deze behoefte als uitgangspunt gebruikt voor de alimentatieberekening. De draagkrachtberekening uit het Rapport Alimentatienormen, beschreven in paragraaf 5.1.2, wordt bij Het Mediation Buro dan vervolgens gehanteerd.

⁴¹ Behoeftetabel Rapport Alimentatienormen versie 2016.

3.2.3 WSF-norm

Mediator Laura Kurvers-Vrieling heeft aangegeven dat zij in sommige gevallen ook gebruik maakt van de WSF-norm om de behoefte van de jongmeerderjarige vast te stellen. Laura Kurvers-Vrieling past de WSF-norm toe in situaties waarin de jongmeerderjarige uitwonend en studeren is. Simone Blok zoekt geen aansluiting bij de WSF-norm, zij geeft aan dat zij het belangrijk vindt dat ouders zelf nadenken over wat de kosten van hun kinderen zijn.

De WSF-norm is vastgelegd in artikel 3.18 van de Wet Studiefinanciering 2000 (hierna te noemen WSF). Er is onderscheid gemaakt tussen beroepsonderwijs en hoger onderwijs. Onder beroepsonderwijs vallen de MBO-opleidingen, onder hoger onderwijs vallen de HBO en universitaire opleidingen. Voor een thuiswonende student in het beroepsonderwijs bedraagt de WSF-norm per 01-01-2016 € 501,51, voor een uitwonende student die beroepsonderwijs volgt is de WSF-norm vastgesteld op € 708,29. Sinds de afschaffing van de basisbeurs voor het hoger onderwijs, is er geen onderscheid meer gemaakt tussen uitwonende en thuiswonende studenten in het hoger onderwijs. Voor studenten die hoger onderwijs volgen bedraagt de WSF-norm voor levensonderhoud € 862,50.

Laura Kurvers-Vrieling geeft aan dat zij in sommige gevallen aansluiting zoekt bij de WSF-norm die in het betreffende geval geldt. Zij heeft daarbij wel aangegeven dat er soms wat posten in mindering kunnen worden gebracht op de WSF-norm, bijvoorbeeld omdat deze niet van toepassing zijn. Het resterende bedrag bepaalt vervolgens de hoogte van de behoefte van de jongmeerderjarige.

Waaruit de WSF-norm is opgebouwd en hoe deze tot stand is gekomen, wordt behandeld in hoofdstuk 5 van dit rapport.

Hoofdstuk 4 Jurisprudentie

In dit hoofdstuk komt de relevante jurisprudentie omtrent de bijdrage van ouders in de kosten van levensonderhoud en studie van hun jongmeerderjarige kinderen aan de orde. Er wordt duidelijk hoe de rechtspraak omgaat met deze bijdrage. Dit hoofdstuk is opgenomen in het onderzoeksrapport om in kaart te brengen hoe de rechtspraak omgaat met de kosten van jongmeerderjarigen.

4.1 Jurisprudentie

In deze paragraaf komt de jurisprudentie omtrent de bijdrage van ouders in de kosten van levensonderhoud en studie aan de orde.

4.1.1 Jurisprudentie Rechtbank

Allereerst komen er uitspraken van verschillende rechtbanken aan bod. In het kort wordt de casus beschreven en wat de rechter in dat geval heeft besloten. Er wordt voornamelijk ingegaan op de aspecten van de behoeftevaststelling van de jongmeerderjarigen.

Rechtbank Amsterdam

In deze zaak verzoekt de jongmeerderjarige vrouw samen met haar moeder een bijdrage van € 200,- per maand van haar vader om te kunnen voorzien in haar kosten van levensonderhoud en studie. Zij geeft aan dat € 200,- geen buitensporig bedrag is aangezien ze is begonnen met een studie en haar moeder wordt geconfronteerd met hoge kosten. De man geeft in zijn verweer aan dat de behoefte onvoldoende is onderbouwd en dat hij niet voldoende draagkracht heeft, hij moet namelijk ook betalen voor de inburgeringscursus van zijn nieuwe partner.

De rechtbank sluit voor de behoefte van de jongmeerderjarige vrouw aan bij de WSF-normen. Het studiebudget van een MBO-student in 2015 bedraagt € 497,-. De basisbeurs ad. € 81,- en de aanvullende beurs van de verzoekster ad. € 228,- worden in mindering gebracht op het studiebudget. Er blijft dan een behoefte van € 188,- per maand over. In dit geval bleek uit de draagkrachtberekening dat de vader slechts € 12,50 in de kosten van zijn jongmeerderjarige dochter kon bijdragen, dit bedrag moet hij maandelijks aan haar betalen. De kosten die de man aanvoerde met betrekking tot de inburgeringscursus van zijn nieuwe partner zijn door de rechtbank niet meegenomen in de draagkrachtberekening omdat dit geen verwijtbare lasten worden geacht. Het is namelijk de keuze van de man om een partner uit het buitenland te huwen.⁴²

Rechtbank Overijssel

De verzoekster in deze zaak verzoekt haar vader om € 200,- per maand bij te dragen aan haar kosten van levensonderhoud en studie. De vader wil deze bijdrage niet betalen omdat hij het wrang vindt dat zijn dochter geen contact met hem wil, maar wel om een ouderlijke bijdrage vraagt.

In dit geval sluit de rechtbank ook aan bij WSF-norm. Voor een uitwonende MBO-student bedraagt deze € 795,-. De basisbeurs en aanvullende beurs ad. € 466,- per maand, worden van dit bedrag afgetrokken. Ook de inkomsten uit een bijbaantje ad. € 139,- en de zorgtoeslag ad. € 78,- worden in mindering gebracht op de behoefte. De resterende behoefte bedraagt € 112,-.

Uit de draagkrachtberekening blijkt dat de vader per maand € 200,- kan bijdragen. Er is echter nog een ander kind van de vader die binnenkort de vader ook kan aanspreken op zijn

⁴² Rb. Amsterdam 20 mei 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:2814.

onderhoudsverplichting. De rechtbank oordeelt daarom dat de vader maandelijks € 100,- moet bijdragen aan de kosten van levensonderhoud en studie van zijn dochter.⁴³

Rechtbank 's-Gravenhage

In deze uitspraak is er sprake van gerechtelijke vaststelling van het vaderschap. Het verzoekschrift strekt tot de gerechtelijke vaststelling van het vaderschap van de man over de verzoekster en de vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van verzoekster.

De rechtbank acht het voldoende vast te komen staan dat de man de verwekker is van de verzoekster. Op grond van artikel 1:208 BW kan de rechter bij gerechtelijke vaststelling van het vaderschap ook een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie vastleggen. De jongmeerderjarige verzoekster wilde in dit geval ook met terugwerkende kracht een vergoeding voor de kosten van verzorging en opvoeding. De rechtbank oordeelde hierover dat dit in strijd is met het systeem van de wet. Een meerderjarig kind kan niet alsnog zelfstandig procederen over een bijdrage betreffende een periode waarin het kind nog minderjarig was.

De rechtbank heeft geoordeeld dat de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie wel met terugwerkende kracht kan worden vastgesteld over de periode dat zij meerderjarig was. Verzoekster heeft de man namelijk in de periode tussen haar 18^e verjaardag en het verzoekschrift meerdere malen op zijn onderhoudsplicht gewezen.

Voor de hoogte van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie heeft de rechtbank aansluiting gezocht bij de WSF-norm. In dit geval is de behoefte van verzoekster € 743,-. De basisbeurs die zij ontvangt wordt hierop in mindering gebracht, de resterende behoefte bedraagt daarom afgerond € 650,- per maand. De man heeft voldoende draagkracht om deze bijdrage te voldoen.⁴⁴

Rechtbank Amsterdam

In deze zaak heeft de man, de vader van de verweerder, de rechtbank verzocht om de bijdrage in de kosten en levensonderhoud van zijn jongmeerderjarige zoon op nihil te stellen. De man geeft hiervoor als reden dat er sprake is van gewijzigde omstandigheden. De verweerder is namelijk een universitaire opleiding gestart en de verzoeker is werkloos geworden. De verzoeker stelt dat alleen de kosten van levensonderhoud van toepassing zijn omdat de ouders van verzoeker de verweerder onlangs een bedrag ad. € 22.746,- hebben geschonken om zijn studie te kunnen betalen. De verzoeker stelt dat verweerder in de kosten van levensonderhoud kan voorzien door het bedrag te lenen en voor het tekort een bijbaantje te nemen.

Verweerder betwist niet dat de kosten van studie niet mee genomen dienen te worden, aangezien hij hiervoor een bedrag heeft gehad van zijn grootouders. Hij stelt dat zijn resterende behoefte € 487,- bedraagt volgens de WSF-normen.

Over de stellingen van de verzoeker zegt de rechtbank het volgende: het kan niet van verlangd worden dat hij een rentedragende lening afsluit bij DUO om in zijn kosten van levensonderhoud te voorzien, dit geldt ook voor het nemen van een bijbaantje. Op grond van de redelijkheid en billijkheid kan wel rekening worden gehouden met inkomsten van de jongmeerderjarige, maar in dit geval betreft het minimale inkomsten die te gering worden geacht om in mindering te strekken op de resterende behoefte.

⁴³ Rb. Overijssel 30 april 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:3345.

⁴⁴ Rb. 's-Gravenhage 14 maart 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BQ5688.

De behoefte van de jongmeerderjarige wordt vastgesteld op € 487,- per maand. Uit de draagkrachtberekening blijkt dat de man € 364,- voor zijn rekening kan nemen en de vrouw neemt € 123,- per maand voor haar rekening.⁴⁵

Rechtbank Leeuwarden

In deze zaak ziet de rechtbank aanleiding om aansluiting te zoeken bij de tabellen 'eigen aandeel in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen. De rechtbank ziet niet in waarom bij de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen het netto besteedbaar inkomen buiten beschouwing moet worden gelaten. De rechtbank neemt aan dat de kosten van kinderen niet noemenswaardig afnemen op het moment dat het kind 18 jaar wordt. De rechtbank houdt wel rekening met het feit dat de ouders geen kinderbijslag meer ontvangen voor het jongmeerderjarig kind, dat de jongmeerderjarige een studiebeurs is gaan ontvangen en extra uitgaven heeft in verband met zijn studie.

Op grond van de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' bedraagt de behoefte van de jongmeerderjarige € 500,-. De rechtbank streept het wegvallen van de kinderbijslag en het ontvangen van de studiebeurs van de jongmeerderjarige tegen elkaar weg. De rechtbank telt een bedrag ad. € 125,- op bij de behoefte in verband met extra kosten die de jongmeerderjarige moet maken met betrekking tot zijn studie. De geringe inkomsten van de jongmeerderjarige, laat de rechtbank buiten beschouwing. De totale behoefte van de jongmeerderjarig stelt de rechtbank vast op € 625,- per maand.⁴⁶

4.1.2 Jurisprudentie Gerechtshoven

In deze sub paragraaf komt de jurisprudentie van verschillende gerechtshoven met betrekking tot de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen en de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen aan de orde.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

In deze zaak speelde de vraag of een jongmeerderjarige zelf moet aantonen dat hij of zij behoefte heeft of kan er aansluiting gezocht worden bij de WSF-norm. Bij de beschikking van Rechtbank Zwolle van 18 december 2002 is de echtscheiding tussen de ouders uitgesproken, daarbij is afgesproken dat de man € 200,- per maand per kind aan de vrouw betaalt voor de kosten van verzorging en opvoeding van hun kinderen. Geïndexeerd naar 2015 bedraagt dit bedrag € 254 per maand per kind. Op het moment dat het kind meerderjarig werd, is deze bijdrage van rechtswege geconverteerd naar een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie die de man dient te betalen aan de jongmeerderjarige.

Vervolgens heeft de man op 10 juli 2014 verzocht de bijdrage te wijzigen en het bedrag dat hij moet betalen aan de jongmeerderjarige vast te stellen op € 50,- per maand. Dit verzoek is toegewezen. De jongmeerderjarige is tegen deze beschikking in hoger beroep gegaan. De rechtbank heeft geoordeeld dat de jongmeerderjarige haar behoefte niet voldoende heeft onderbouwd. De jongmeerderjarige zoekt aansluiting bij de WSF-norm voor thuiswonende MBO-studenten, op grond van deze norm bedraagt haar behoefte € 577,65 per maand. De man betwist de hoogte van de behoefte en geeft aan dat het niet redelijk is om de WSF-norm toe te passen omdat zij niet heeft aangetoond dat zij zelf kosten moet maken voor haar studie en levensonderhoud. De man wil dat de jongmeerderjarige een overzicht van haar lasten overlegt.

Het hof geeft aan dat er nog geen systeem is ontwikkeld om de behoefte van jongmeerderjarigen te berekenen, doorgaans wordt daarom voor studerende

⁴⁵ Rb. Amsterdam 19 oktober 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:6583.

⁴⁶ Rb. Leeuwarden 11 juni 2003, ECLI:NL:RBLEE:2003:AI0331.

jongmeerderjarigen aansluiting gezocht bij de WSF-norm. Ook in dit geval wil het hof aansluiting zoeken bij de WSF-norm. Het hof stelt de behoefte van de jongmeerderjarige vast op € 418,-. Dit bedrag komt voort uit de WSF-norm van € 577,65 waarop de basisbeurs ad. € 81,- en de zorgtoeslag ad. € 79,- die de minderjarige ontvangt in mindering worden gestrekt. Met andere inkomsten of spaargeld van het de jongmeerderjarige houdt het hof geen rekening, omdat er niet wordt aangetoond dat deze van een zodanige omvang zijn dat deze meegenomen dienen te worden.

Uit de draagkrachtberekening blijkt dat de draagkracht van de man toereikend is om zijn aandeel in de kosten van de jongmeerderjarige te voldoen. Het hoger beroep van de jongmeerderjarige slaagt dus.⁴⁷

Gerechtshof Leeuwarden

In deze zaak is de vraag of inkomsten van de jongmeerderjarige invloed hebben op de behoeftebepaling aan de orde. In deze zaak heeft de vader verzocht de bijdrage voor zijn kinderen vast te stellen op € 218,24 per maand voor drie kinderen. De jongmeerderjarige heeft zich in de procedure gevoegd. De jongmeerderjarige heeft in haar verweerschrift aangegeven dat zij studeert en als inkomen alleen een basisbeurs ontvangt en geringe inkomsten uit een baan op oproepbasis. Aan het verweerschrift heeft zij een behoeftelijst toegevoegd. Ter zitting is gebleken dat de jongmeerderjarige inmiddels de huur van haar kamer heeft opgezegd, haar studie heeft beëindigd en dat ze fulltime is gaan werken in een tuincentrum. De jongmeerderjarige wil sparen om in het buitenland vrijwilligerswerk te gaan doen.

Voor de periode dat de jongmeerderjarige studeerde, gaat het hof uit van de bij het verweerschrift gevoegde behoeftelijst. Gelet op het feit dat de jongmeerderjarige fulltime is gaan werken, acht het hof het redelijk dat de jongmeerderjarige vanaf het moment dat zij is gaan werken in haar eigen behoefte kan voorzien.

Het hof geeft aan dat het niet verwacht kan worden van een jongmeerderjarige dat zij gaat werken om zo te kunnen voorzien in de kosten van levensonderhoud en studie. Wel kan op grond van de redelijkheid en billijkheid rekening worden gehouden met de inkomsten van de jongmeerderjarige.

Omdat de jongmeerderjarige in dit geval fulltime werkt, kan van haar verwacht worden dat zij voorziet in haar kosten van levensonderhoud en studie.⁴⁸

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

In dit geval heeft de jongmeerderjarige een verstandelijke beperking. Moet er dan nog steeds gekeken worden naar de WSF-normen of moet de behoefte dan op een andere manier berekend worden? De curator vertegenwoordigt in deze zaak de jongmeerderjarige.

In dit geval sluit het hof niet aan bij de WSF-normen, maar bepaalt de behoefte van de jongmeerderjarige aan de hand van een behoeftelijst. De behoefte van de jongmeerderjarige wordt vastgesteld aan de hand van verschillende categorieën:

- Kosten voor voedsel: € 190,- per maand
- Kleding/schoeisel, kapper en persoonlijke verzorging: € 100,- per maand
- Ziektekosten: € 119,16
- Sociale participatie: € 0,-
- Telefoonabonnement: € 41,- per maand
- Uitjes, ontspanning, vakantie en vervoer ov/fiets: € 75,-
- Diverse verzekering: € 8,97
- Sparen onvoorziene kosten: € 25,-
- Kosten curator: € 150,-

⁴⁷ Hof Arnhem-Leeuwarden 16 februari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:1419.

⁴⁸ Hof Leeuwarden 17 januari 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BV2127.

Het hof komt daardoor op een totale behoefte van de jongmeerderjarige van € 686,- per maand. De WAJONG-uitkering die de jongmeerderjarige ontvangt wordt in mindering gestrekt op de totale behoefte. De resterende behoefte komt voor rekening van de vader.⁴⁹

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

De zoon is in dit geval in hoger beroep gegaan. De bijdrage die de vader moet betalen aan de jongmeerderjarige was door de rechtbank vastgesteld op € 250,- per maand. In hoger beroep verzoekt de zoon om de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie vast te stellen op € 544,- per maand.

Het hof is van oordeel dat de behoefte van een kind verandert op het moment dat het kind meerderjarig wordt. De appellant volgt onderwijs op een middelbare school. Hij heeft recht op een toelage op grond van de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (hierna te noemen WTOS). De WTOS is niet geschikt om hierbij aansluiting te zoeken om de behoefte te berekenen. Daarom heeft het hof besloten om de WSF-norm te gebruiken als uitgangspunt bij het vaststellen van de behoefte. De WSF-norm voor een thuiswonende student in het beroepsonderwijs geldt. De studiekosten die in deze norm zijn opgenomen, worden buiten beschouwing gelaten. In plaats daarvan stelt het hof een bedrag ad. €50,- vast per maand aan bijzondere schoolkosten. De jongmeerderjarige scholier hoeft namelijk geen onderwijsbijdrage te betalen. De totale behoefte van de jongmeerderjarige stelt het hof vast op € 469,50 per maand. De WTOS-toelage en de zorgtoeslag die de jongmeerderjarige ontvangt worden hierop in mindering gebracht. Het hof houdt geen rekening met de eigen inkomsten van de jongmeerderjarige, omdat dit geringe inkomsten betreft.

De resterende behoefte van de jongmeerderjarige bedraagt € 198,- per maand. Aangezien de man heeft aangegeven dat hij bereid is om € 250,- per maand te betalen aan onderhoudsbijdrage, vormt dit de ondergrens en heeft de jongmeerderjarige recht op dit bedrag.⁵⁰

Gerechtshof 's-Gravenhage

In deze zaak heeft de vader van de jongmeerderjarige hoger beroep ingesteld naar aanleiding van de beschikking van de rechtbank Rotterdam. De jongmeerderjarige heeft een verweerschrift ingediend.

In het verweerschrift heeft de jongmeerderjarige stukken aangevoerd waaruit blijkt dat hij voltijds een MBO-opleiding volgt en dat hij bij zijn moeder woont. De jongmeerderjarige ontvangt een basisbeurs ad. € 73,56. Daarnaast heeft de jongmeerderjarige aangevoerd dat hij € 461,71 per maand leent.

De behoefte van de jongmeerderjarige wordt door het gerechtshof vastgesteld op het bedrag dat de jongmeerderjarige leent, dus op € 461,71. In dit geval heeft de vader op grond van de draagkrachtberekening geen ruimte om bij te dragen in de kosten van levensonderhoud en studie van de jongmeerderjarige. De bestreden uitspraak van de rechtbank Rotterdam is dus vernietigd.⁵¹

4.1.3 Jurisprudentie Hoge Raad

In deze sub paragraaf komt de jurisprudentie van de Hoge Raad met betrekking tot de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen en de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen aan de orde.

⁴⁹ Hof 's-Hertogenbosch 2 februari 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2447.

⁵⁰ Hof Arnhem-Leeuwarden 11 februari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1081.

⁵¹ Hof 's-Gravenhage 10 oktober 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BR0607.

Hoge Raad 26 april 2013

De jongmeerderjarige was niet erkend door zijn vader. Het vaderschap is gerechtelijk vastgesteld door de rechtbank op 28 juni 2011. De rechtbank heeft toen ook een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van de jongmeerderjarige vastgesteld. De man moest een bijdrage ad. € 514 per maand voldoen. De vader heeft hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof 's-Gravenhage. Het hof heeft de bijdrage vastgesteld op € 110,- per maand voor de periode 26 september 2010 tot 1 januari 2012 en voor de periode vanaf 1 januari 2012 op € 99,- per maand. Het hof heeft daarbij ook bepaald dat de jongmeerderjarige de te veel betaalde alimentatie terug dient te betalen.

De moeder, die als gemachtigde optrad voor de jongmeerderjarige, heeft cassatie ingesteld. Er is geklaagd over de wijze waarop de behoefte van de jongmeerderjarige is vastgesteld. Het hof is uitgegaan van het Rapport Alimentatienormen, terwijl zij het redelijk acht dat de behoefte aan de hand van de WSF-norm wordt vastgesteld.

De klacht faalt. De Hoge Raad geeft aan dat er nog geen maatstaf is ontwikkeld voor de behoeftevaststelling van jongmeerderjarigen. Dat de behoefte van de jongmeerderjarige aan de hand van de WSF-norm moet worden vastgesteld, is niet juist volgens de Hoge Raad. De WSF-norm is slechts een richtsnoer.⁵²

Hoge Raad 10 november 2006

Op 26 mei 1994 is door de rechtbank de echtscheiding uitgesproken van de ouders van de dochter die cassatie heeft ingesteld. Op 28 januari 2003 hebben partijen de bijdrage die de vader dient te betalen in onderling overleg gewijzigd naar € 530,- per maand. De dochter heeft vervolgens hoger beroep ingesteld en heeft verzocht om de onderhoudsbijdrage die haar vader aan haar dient te voldoen vast te stellen op € 1.000,- per maand. De vader heeft tijdens de mondelinge behandeling een beroep gedaan op matiging van de onderhoudsbijdrage.

Het hof heeft de bijdrage gematigd en vastgesteld op € 450,- per maand. Het hof is tot matiging overgegaan omdat het van oordeel was dat het van de vader niet gevegd kon worden geheel in de behoefte van zijn dochter te voorzien door de krenkende bejegening van de dochter naar haar vader en in het bijzonder haar weigering contact met haar vader te hebben.

De dochter heeft tegen deze beschikking van het hof cassatie ingesteld. De Hoge Raad oordeelt dat het feit dat de dochter weigert contact te hebben met haar vader of dat zij haar vader beledigend heeft behandeld, geen grond is voor matiging van de onderhoudsbijdrage. De Hoge Raad heeft daarom de beschikking van het hof vernietigd en verwijst het geding door naar het gerechtshof te Leeuwarden.⁵³

Hoge Raad 10 juni 2016

In deze zaak zijn de vader en de jongmeerderjarige in cassatie gegaan tegen een beslissing van het hof 's-Hertogenbosch. De jongmeerderjarige woont bij zijn vader. In de betreffende beslissing heeft het hof het bedrag dat de moeder aan de jongmeerderjarige op nihil gesteld. De vrouw heeft tijdens de procedure bij het hof aangevoerd dat de jongmeerderjarige in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien. Het hof is evenals de vrouw van oordeel dat de jongmeerderjarige in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien. Dit heeft het hof besloten omdat de jongmeerderjarige zijn opleiding heeft afgerond en een arbeidsrelatie is aangegaan. De jongmeerderjarige is niet aan het solliciteren en hij heeft aangegeven niet verder te gaan studeren.

⁵² HR 26 april 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BZ0161.

⁵³ HR 10 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0428.

De Hoge Raad geeft aan dat de behoefte van de jongmeerderjarige niet ter discussie had mogen staan. De Hoge Raad stelt dat de behoefte van een jongmeerderjarige geen rol speelt bij het vaststellen van de onderhoudsplicht van de ouder, dit blijkt uit artikel 1:395a BW. De beslissing van het hof om de onderhoudsbijdrage van de moeder in de kosten van levensonderhoud en studie van haar jongmeerderjarige zoon op nihil te stellen, was om die reden rechtens onjuist.⁵⁴

Hoge Raad 21 juni 2013

De zoon heeft cassatie ingesteld tegen beschikking van 6 juni 2012 van het hof 's-Gravenhage. In de bestreden beschikking heeft het hof aansluiting gezocht bij het rapport van de Werkgroep Alimentatienormen van 2009 voor de periode dat de zoon meerderjarig werd tot het moment dat hij ging studeren. Het hof zegt daarover dat er geen aanleiding was om af te wijken van deze normen tot het moment dat de jongmeerderjarige is gaan studeren. De jongmeerderjarige heeft geklaagd over het gebruiken van de onjuiste maatstaf door het hof.

De Hoge Raad heeft de klacht van de zoon gegrond verklaard. De Hoge Raad gaf hierbij aan dat vanaf het moment dat het kind meerderjarig wordt, het recht van de ouder op kinderbijslag of kindgebonden budget vervalt. De NIBUD-normen uit het rapport van de Werkgroep Alimentatienormen 2009 houden hier geen rekening mee, die normen gaan ervan uit dat de ouders dit bedrag wel te besteden hebben. Daarnaast krijgt de zoon kosten voor zijn zorgverzekering waardoor er mogelijk recht op zorgtoeslag ontstaat. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat hof onjuist aansluiting heeft gezocht bij de NIBUD-normen uit het rapport van de Werkgroep Alimentatienormen 2009. De Hoge Raad heeft de beschikking van 6 juni 2012 vernietigt en heeft de zaak verwezen.⁵⁵

4.2 Schematisch overzicht jurisprudentie

Uitspraak	Essentie van de uitspraak
Rechtbank Amsterdam <i>ECLI:NL:RBAMS:2015:2814</i>	Aansluiting gezocht bij de WSF-norm, de basis- en aanvullende beurs worden in mindering gebracht
Rechtbank Overijssel <i>ECLI:NL:RBOVE:2015:3345</i>	Aansluiting gezocht bij de WSF-norm, de basis- en aanvullende beurs worden in mindering gebracht, evenals de inkomsten uit een bijbaantje en de zorgtoeslag
Rechtbank 's-Gravenhage <i>ECLI:NL:RBSGR:2011:BQ5688</i>	Vaderschap is gerechtelijk vastgesteld en daarbij meteen een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie vastgesteld. Aansluiting gezocht bij de WSF-norm en de basisbeurs is in mindering gebracht daarop.
Rechtbank Amsterdam <i>ECLI:NL:RBAMS:2016:6583</i>	Het kan niet verlangd worden van een jongmeerderjarige dat hij een rentedragende lening afsluit om in de kosten van zijn levensonderhoud en studie te voorzien.
Rechtbank Leeuwarden <i>ECLI:NL:RBLER:2003:AI0331</i>	Heeft aangesloten bij de tabellen eigen aandeel in de kosten van de kinderen die bij het Rapport Alimentatienormen behoren. Rekening gehouden met het wegvallen van de kinderbijslag en de basisbeurs die de jongmeerderjarige ontvangt.

⁵⁴ HR 10 juni 2016, ECLI:NL:PHR:2016:494.

⁵⁵ HR 21 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:854.

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden <i>ECLI:NL:GHARL:2016:1419</i>	Aansluiting gezocht bij de WSF-norm. Inkomsten uit een bijbaan zijn niet behoefte verlagend omdat deze een geringe omvang hebben.
Gerechtshof Leeuwarden <i>ECLI:NL:GHLEE:2012:BV2127</i>	Het kan van een jongmeerderjarige niet verwacht worden dat zij gaat werken om in haar kosten te kunnen voorzien. Wel kan op grond van de redelijkheid en de billijkheid rekening gehouden worden met de inkomsten als zij een fulltime baan heeft.
Gerechtshof 's-Hertogenbosch <i>ECLI:NL:GHSHE:2015:2447</i>	De jongmeerderjarige had een verstandelijke beperking, de behoefte vastgesteld aan de hand van een behoeftelijst van de jongmeerderjarige. De WAJONG-uitkering werkt behoefte verlagend.
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden <i>ECLI:NL:GHARL:2014:1081</i>	Ook voor een jongmeerderjarige die middelbaar onderwijs volgt, kan aansluiting gezocht worden bij de WSF-norm. De WTOS-toelage wordt in mindering gestrekt op de behoefte, evenals de zorgtoeslag.
Gerechtshof 's-Gravenhage <i>ECLI:NL:GHSGR:2010:BR0607</i>	Het hof heeft de behoefte van de jongmeerderjarige in deze zaak vastgesteld aan de hand van de hoogte van de studielening van de jongmeerderjarige.
Hoge Raad 26 april 2013 <i>ECLI:NL:PHR:2013:BZ0161</i>	De WSF-norm is slechts bedoeld als richtsnoer.
Hoge Raad 10 november 2006 HR 10 november 2006, <i>ECLI:NL:HR:2006:AZ0428</i>	Het feit dat de dochter weigert contact te hebben met haar vader en hem beledigend heeft behandeld, is geen grond om over te gaan tot matiging van de ouderlijke bijdrage.
Hoge Raad 10 juni 2016 <i>ECLI:NL:PHR:2016:494</i>	De behoefte van een jongmeerderjarige mag niet ter discussie staan.
Hoge Raad 21 juni 2013 <i>ECLI:NL:HR:2013:854</i>	Bij de behoeftebepaling van de jongmeerderjarige kan geen aansluiting gezocht worden bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van de kinderen die bij het Rapport Alimentatienormen behoren'.

4.3 Conclusie

Uit het jurisprudentie onderzoek blijkt dat de rechtspraak over het algemeen aansluiting zoekt bij de WSF-normen bij de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen. Er wordt bij de WSF-normen onderscheid gemaakt tussen uitwonend en thuiswonend, maar ook tussen beroepsonderwijs en hoger onderwijs. De betreffende norm die op de jongmeerderjarige van toepassing is, vormt dan uitgangspunt bij de behoeftebepaling.

De basisbeurs en de eventuele aanvullende beurs worden in mindering gebracht op de betreffende WSF-norm om de behoefte te bepalen. Ook de zorgtoeslag die de jongmeerderjarige ontvangt wordt over het algemeen beschouwd als behoefte verlagend. De eigen inkomsten van een jongmeerderjarige worden in beginsel in mindering gebracht op de behoefte, tenzij deze van geringe omvang zijn. Met andere woorden: indien een jongmeerderjarige door middel van een bijbaantje extra geld verdiend, worden deze eigen

inkomsten niet van de behoefte afgetrokken. Van een jongmeerderjarige kan niet worden verlangd dat deze extra gaat werken of een rentedragende lening afsluit om in zijn behoefte te kunnen voorzien.

In het geval dat een jongmeerderjarige nog middelbaar onderwijs volgt, kan alsnog aansluiting worden gezocht bij de WSF-norm. De WTOS-toelage die de scholier ontvangt wordt dan in mindering gebracht op de behoefte. Alleen de studiekosten die in deze norm zijn opgenomen, moeten buiten beschouwing worden gelaten. Dit geldt ook voor een jongmeerderjarige die geen onderwijs geniet.

Over het algemeen wordt er aansluiting gezocht bij de WSF-norm, maar soms kan de behoefte ook worden vastgesteld aan de hand van een behoeftelijst van de jongmeerderjarige. Dit is bijvoorbeeld het geval als er sprake is van een beperking bij de jongmeerderjarige.

De Hoge Raad heeft bepaald dat er voor een jongmeerderjarige geen aansluiting gezocht kan worden bij de NIBUD-normen uit het rapport Werkgroep Alimentatienormen, tegenwoordig Rapport Expertgroep Alimentatienormen, omdat deze normen niet voorzien in de situatie van een jongmeerderjarige. De Hoge Raad heeft ook bepaald dat de behoefte van een jongmeerderjarige niet ter discussie mag worden gesteld. Tenslotte blijkt uit een arrest van de Hoge Raad dat er terughoudend omgegaan dient te worden met de matigingsbevoegdheid van artikel 1:399 BW. Het enkele feit dat een jongmeerderjarige weigert contact te hebben met een ouder of de ouder beledigend behandelt, wil niet zeggen dat de onderhoudsverplichting van de ouder kan worden gematigd.

Hoofdstuk 5 Deskundigen

In dit hoofdstuk worden de interviews die gehouden zijn met professionals die te maken hebben met de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen uitgewerkt. Er is een interview gehouden met een advocaat, met een rechter en met een mediator. Op deze manier kan in kaart worden gebracht hoe de advocatuur, de rechtspraak en een andere mediator dan de mediators van Het Mediation Buro omgaan met de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen.

5.1 Interview met rechter

Er is een interview gehouden met een rechter van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant locatie Breda, team familie.⁵⁶ Zij houdt zich tijdens haar werk bezig met echtscheidingen. Er is gekozen voor een interview met haar omdat zij in de Expertgroep zit die het Rapport Alimentatienormen opstelt. Het interview dient als verduidelijking van het jurisprudentieonderzoek dat is verricht. Het interview heeft zich voornamelijk toegespitst op de behoeftevaststelling van jongmeerderjarigen omdat hierover de meeste vragen zijn bij Het Mediation Buro.

5.1.1 Plaats van de jongmeerderjarige tijdens procedures

Een jongmeerderjarige die gedurende de procedure meerderjarig wordt dient een volmacht af te geven aan een ouder om voor hem op te treden in de procedure. De meerderjarige is namelijk zelf procesbevoegd. Wordt er geen volmacht verleend, dan wordt er niets geregeld omtrent de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van de jongmeerderjarige. Voor een kind dat voorafgaand aan de procedure al jongmeerderjarig is, geldt dat hij zelf een procedure moet opstarten. De geïnterviewde geeft aan dat dit niet heel vaak voorkomt. Wat zij vaker tegenkomt is een jongmeerderjarige die een wijziging van de ouderlijke bijdrage die tijdens de minderjarigheid van de jongmeerderjarige is afgesproken, verzoekt.

5.1.2 Behoeft vaststelling

De rechter heeft aangegeven dat er drie manieren zijn om een behoefte van een jongmeerderjarige vast te stellen. De behoefte van de jongmeerderjarige kan aan de hand van de WSF-norm, het Rapport Alimentatienormen en aan de hand van een behoeftelijst vastgesteld worden. Het verschilt per geval bij welke norm aansluiting wordt gezocht. In sommige gevallen is het passender om aansluiting te zoeken bij de behoeftetabel uit het Rapport Alimentatienormen.

De geïnterviewde rechter geeft aan dat in de meeste gevallen uitgegaan wordt van de WSF-norm om de behoefte van jongmeerderjarigen vast te stellen. Slechts in enkele gevallen wordt er aansluiting gezocht bij de behoeftetabel van het Rapport Alimentatienormen, dit is bijvoorbeeld redelijk als de jongmeerderjarige nog onderwijs volgt aan de middelbare school of als zijn situatie te vergelijken is met een situatie van een minderjarige.

De geïnterviewde rechter gaat voor de behoeftevaststelling uit van wat partijen hebben aangereikt. Als de jongmeerderjarige bijvoorbeeld een behoeftelijst met onderbouwing van zijn kosten met stukken heeft aangevoerd en de ouder betwist dit behoeftelijstje niet, dan gaat zij hierin mee. Pas als partijen het niet eens zijn over de wijze waarop de behoefte berekend dient te worden, beoordeelt zij als rechter welke manier in de betreffende situatie het meest passend is.

5.1.3 Behoeft verlagende posten

De basisbeurs en de aanvullende beurs van het oude studiefinancieringsstelsel worden aangemerkt als behoefte verlagend. Als een student deze beurs ontvangt, dan wordt deze in

⁵⁶ Zie bijlage C

minderling gestrekt op de behoefte. Er wordt dan verondersteld dat de student met deze beurs voor een deel in zijn eigen behoeften kan voorzien. In het nieuwe financieringsstelsel krijgt de student in het hoger onderwijs geen basis- of aanvullende beurs meer, de student kan een studielening aangaan. Deze studieleningen worden niet aangemerkt als behoefte verlagend. De leningen moeten namelijk worden terugbetaald.

Of de eigen inkomsten van een jongmeerderjarige als behoefte verlagend kan worden aangemerkt hangt af van de omvang van de inkomsten. Als de jongmeerderjarige een fulltimebaan heeft en voldoende verdient om in zijn eigen levensonderhoud te kunnen voorzien, zijn de inkomsten behoefte verlagend. Op het moment dat een jongmeerderjarige een bijbaan heeft voor een aantal uur in de week en het dus gaat om geringe inkomsten, dan worden deze inkomsten doorgaans niet als behoefte verlagend aangemerkt.

Er zijn verschillende opvattingen over de vraag of de zorgtoeslag behoefte verlagend werkt. Volgens de geïnterviewde is de meest voorkomende opvatting is dat deze niet behoefte verlagend is. De reden hiervoor is dat de zorgtoeslag inkomensafhankelijk en een subsidiaire inkomstenbron is.

5.1.4 Combinatie minderjarige en jongmeerderjarige kinderen in 'e'en gezin

De mediators van Het Mediation Buro hebben de opvatting dat indien er zowel minderjarige als jongmeerderjarige kinderen tot het gezin behoren, er ook voor de jongmeerderjarigen aansluiting gezocht kan worden bij het Rapport Alimentatienormen. De behoefte van de jongmeerderjarige zou dan bepaald kunnen worden aan de hand de tabellen eigen bijdrage in de kosten van de kinderen die zijn opgenomen in het Rapport Alimentatienormen. Dit leiden de mediators af uit pagina 7 van het Rapport Alimentatienormen.⁵⁷ De geïnterviewde rechter geeft echter aan dat dit niet wordt bedoeld en anders geïnterpreteerd dient te worden. Als er zowel minderjarige als jongmeerderjarige kinderen tot het gezin behoren, is het voor de behoefte bepaling van de minderjarige kinderen van belang dat de jongmeerderjarige kinderen worden meegenomen. Het gaat namelijk om wat er voor alle kinderen werd uitgegeven.

5.2 Interview met vFAS-advocaat

Om in kaart te kunnen brengen hoe een advocaat omgaat met de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen, is er een interview gehouden met een advocaat die is aangesloten bij de vFAS.⁵⁸

Tijdens dit interview heeft zij aangegeven dat ze niet heel erg vaak te maken krijgt met de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen. Tijdens haar carrière als advocaat heeft zij ervaren dat jongmeerderjarigen het vaak toch samen oplossen zonder een gerechtelijke procedure te voeren.

5.2.1 Behoeft vaststelling

De geïnterviewde advocaat geeft aan dat normaal gesproken de bijdrage die is afgesproken tijdens de minderjarigheid, doorloopt op het moment dat de minderjarige meerderjarig wordt. Als er sprake is van gewijzigde omstandigheden, dan kan de rechter een wijziging van de bijdrage verzoeken. Op dat moment sluit zij aan bij de WSF-norm om de behoefte van de jongmeerderjarige vast te stellen

5.2.2 Verschil tussen mediation en echtscheidingsprocedure

De geïnterviewde geeft aan dat tijdens een gerechtelijke procedure de wet wordt gevolgd. Bij mediation zijn partijen vrijer in wat zij afspreken. Ze kunnen bijvoorbeeld afspreken dat bijdrage nog aan de verzorgende ouder wordt betaald zolang het kind nog bij de ouders

⁵⁷ Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016, p. 7.

⁵⁸ Zie bijlage E

woont. Het kind kan zich daartegen verzetten, maar in de praktijk gebeurt dit vaak niet geeft de geïnterviewde aan. Ook kunnen partijen bijvoorbeeld afspreken dat de bijdrage ook nadat het kind 21 jaar is geworden, doorloopt.

5.2.3 Toekomstige situatie

De geïnterviewde advocaat geeft aan dat zij gebruik maakt van een voorbeeld ouderschapsplan en voorbeeld convenant van de vFAS. Hierin is een clausule opgenomen waarin de mogelijkheid wordt geboden om de bijdrage ook nadat het kind 21 jaar is geworden, door te laten lopen. Uit haar ervaring kan zij opmaken dat ouders het belangrijk vinden dat er financieel gezien dingen worden geregeld om het kind te laten studeren. Dit leeft meer als de kinderen al wat ouder zijn, maar ouders vinden dit ook belangrijk op het moment dat het kind nog jonger is.

5.2.4 Tussenconclusie

Uit het interview met de advocaat die is aangesloten bij de vFAS is gebleken dat ouders en jongmeerderjarige kinderen vaak onderling afspraken kunnen maken over de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van het jongmeerderjarige kind. In principe loopt de bijdrage die is afgesproken tijdens de minderjarigheid van de jongmeerderjarige gewoon door op het moment dat het kind 18 jaar wordt. De bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding wordt dan van rechtswege omgezet in een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Op het moment dat er sprake is van gewijzigde omstandigheden, dient de behoefte van de jongmeerderjarige opnieuw vastgesteld te worden. De geïnterviewde advocaat sluit dan aan bij de betreffende WSF-norm die van toepassing is.

5.3 Interview met mediator

Er is een interview gehouden met een mediator in beeld te krijgen hoe andere mediators omgaan met de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen.⁵⁹

5.3.1 Behoeft vaststelling

De geïnterviewde mediator, Cathelijne van Gijzel, geeft aan dat zij voor de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen aansluiting zoekt bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen. In sommige gevallen stelden de ouders zelf een lijst op van de kosten van hun jongmeerderjarige kind. De behoefte die uit deze lijst volgde, werd dan wel gevolgd bij de alimentatieberekening. Ze merkt dat mensen zelf vaak kijken naar het onderzoek dat is verricht onder studenten door het NIBUD. De geïnterviewde mediator geeft echter wel aan dat zij altijd de behoefte vastlegt in het convenant die voortkomt uit de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen. Dit is mede om te voorkomen dat er later discussies ontstaan over wat het netto besteedbaar inkomen was ten tijde van het huwelijk of samenleving.

5.3.2 Toekomstige situatie

Cathelijne van Gijzel geeft aan dat ze de mogelijkheid tot het verlengen van de onderhoudsplicht tot een latere leeftijd dan 21 jaar bespreekt met de ouders. Ze geeft echter aan dat ouders vaak toch kiezen om de onderhoudsplicht niet te verlengen. Indien ouders zich in het convenant verplichten om tot bijvoorbeeld 23 jaar in de kosten van levensonderhoud en studie bij te dragen, kan het kind hier rechter aan ontlenen. Vaak weten ouders niet hoe de toekomstige situatie gaat zijn en willen zij deze verplichting niet op zich nemen.

⁵⁹ Zie bijlage D

5.3.3 Tussenconclusie

Uit het interview met Cathelijne van Gijzel is op te maken dat zij aansluiting zoekt bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen. Indien ouders zelf een behoeftelijst opstellen van hun jongmeerderjarig kind, gaat de mediator wel uit van deze behoefte bij het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. De mediator geeft aan dat zij wel altijd de behoefte die voortvloeit uit de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen vastlegt in het convenant om latere discussies omtrent de hoogte van het gezamenlijk netto besteedbaar inkomen ten tijde van het huwelijk of samenleving te voorkomen.

5.4 Vragenlijst mediator

Ook is er een vragenlijst gestuurd naar een andere mediator, om te kijken hoe deze omgaat met de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Ook deze mediator is MfN geregistreerd.⁶⁰

Uit deze vragenlijst is gebleken dat de mediator zowel de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die bij het Rapport Alimentatienormen behoren als de WSF-norm als indicatie van de behoefte gebruikt. In principe gaat de mediator uit van de netto begroting van de kosten van de jongmeerderjarige. Hij heeft aangegeven dat het in samenspraak met de ouders gaat.

5.5 WSF-norm

Binnen Het Mediation Buro bestaat onduidelijkheid over de manier waarop de WSF-norm tot stand is gekomen en waaruit deze bestaat. Om die reden heeft de onderzoeker een vraag uitgezet bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deze vraag is beantwoord.⁶¹ Voor de WSF-norm wordt uitgegaan van normbedragen. Dit normbedrag is een bedrag waarvan de overheid en het Nibud denken dat een student hiermee maandelijks rond kan komen. Voor uitleg van de WSF-norm wordt uitgegaan van de het leenstelsel, dus de situatie die vanaf 1 september 2015 geldt.

5.5.1 Hoogte WSF-norm

In hoofdstuk 2 van dit onderzoeksrapport is de hoogte van de WSF-norm al kort aangehaald, in deze paragraaf wordt er dieper ingegaan op de hoogte van deze norm. Er zijn twee verschillende categorieën te onderscheiden met betrekking tot de WSF-norm. Allereerst is er een WSF-norm voor het beroepsonderwijs, dit zijn de MBO-opleidingen. Daarnaast is er een aparte WSF-norm voor het hoger onderwijs, hieronder vallen de HBO-opleiding en universitaire opleidingen. De hoogte van de betreffende WSF-norm is te vinden in artikel 3.18 WSF. Ook op de website van DUO zijn de bedragen te vinden met betrekking tot de WSF-norm.

5.5.1.1 Beroepsonderwijs

Het studiefinancieringsstelsel is niet aangepast voor studenten die beroepsonderwijs volgen. Om die reden is er in de WSF-norm voor het beroepsonderwijs nog onderscheid gemaakt tussen uitwonende en thuiswonende studenten.

Om tot de hoogte van de WSF-norm te komen dienen de basisbeurs, maximale aanvullende beurs en de maximale lening bij elkaar opgeteld te worden. Dat resulteert in de bedragen die in tabel 5.1 zijn weergegeven:

⁶⁰ Zie bijlage G

⁶¹ Zie bijlage H

Bedragen per maand geldig vanaf januari 2017

	Uitwonend	Thuiswonend
Basisbeurs	€ 268,59	€ 82,30
Maximale aanvullende beurs *	€ 359,41**	€ 337,68 **
Lening	€ 179,29	€ 179,29
Totaal	€ 807,29	€ 599,27

Tabel 5.1 'studiefinanciering normen beroepsonderwijs'.⁶²

5.5.1.2 Hoger onderwijs

Het studiefinancieringsstelsel voor studenten die hoger onderwijs volgen is sinds 1 september 2015 gewijzigd. Studenten hebben geen recht meer op een basisbeurs. Studenten hebben in bepaalde gevallen nog wel recht op een aanvullende beurs, dit is het geval als de ouders onvoldoende inkomsten hebben om bij te dragen in de kosten van hun studerende kinderen. Studenten hebben ook nog de mogelijkheid om te lenen. Er is geen onderscheid gemaakt tussen uitwonende en thuiswonende studenten. Om tot de hoogte van de WSF-norm te komen voor studenten die hoger onderwijs volgen, dienen maximale lening en het collegegeldkrediet bij elkaar opgeteld te worden. Dit resulteert in de bedragen weergegeven in tabel 5.2:

Maximale bedragen per maand in 2017

	september tot en met december 2017
Lening	€ 867,68 *
Collegegeldkrediet	€ 167,17
Totaal	€ 1034,85

Tabel 5.2 'studiefinanciering normen hoger onderwijs'.⁶³

5.5.3 Totstandkoming WSF-norm

Uit het schriftelijk antwoord van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap blijkt dat de WSF-norm in samenspraak met het NIBUD is ontstaan. Het Nibud heeft onderzoek gedaan naar de hoogte van de kosten die studenten gemiddeld hebben. Het Nibud komt tot de volgende uitgaven⁶⁴:

- Huur: 366 euro
- Boodschappen: 161 euro
- Studieboeken en -benodigdheden: 57 euro
- Vervoer (naast de OV-kaart): 55 euro
- Ontspanning, uitgaan en sport: 144 euro
- Kleding en schoenen: 47 euro
- Zorgverzekering: 97 euro
- Telefoon: 26 euro

Als je de bedragen bij elkaar optelt, kom je uit op een bedrag ad. € 953,-. Nibud houdt rekening met het volledige bedrag dat studenten kwijt zijn aan hun zorgverzekering. De meeste studenten krijgen zorgtoeslag ad. € 84,-. Deze kun je daarom in mindering brengen op de totale kosten. Het bedrag dat dan resteert bedraagt € 869,-. Dit is het bedrag waarvan wordt verondersteld dat studenten nodig hebben om in hun kosten van levensonderhoud te kunnen voorzien. Het collegegeld maakt hier geen deel vanuit, daarom wordt het collegegeldkrediet hierbij opgeteld. Het collegegeld bedraagt maandelijks € 165,33. Het totale bedrag bedraagt $869 + 165,33 = € 1034,33$, dit komt grofweg overeen met de WSF-norm voor hoger onderwijs.

⁶² 'Bedragen studiefinanciering mbo'er', *DUO*, duo.nl.

⁶³ 'Bedragen studiefinanciering student hbo of universiteit', *DUO*, duo.nl.

⁶⁴ 'Wat kost studeren', *Nibud*, nibud.nl.

Hoofdstuk 6 Resultaten enquête en ervaringen cliënt van Het Mediation Buro

In dit hoofdstuk worden de resultaten verwerkt die zijn voortgekomen uit de enquête. De enquête is uitgezet onder studenten van het MBO⁶⁵, HBO⁶⁶ en de universiteit⁶⁷. Per groep worden de resultaten weergegeven. Daarnaast wordt er nog ingegaan op het interview dat met een cliënt van Het Mediation Buro is gehouden die jongmeerderjarige kinderen heeft.

6.1 Resultaten enquête MBO-studenten

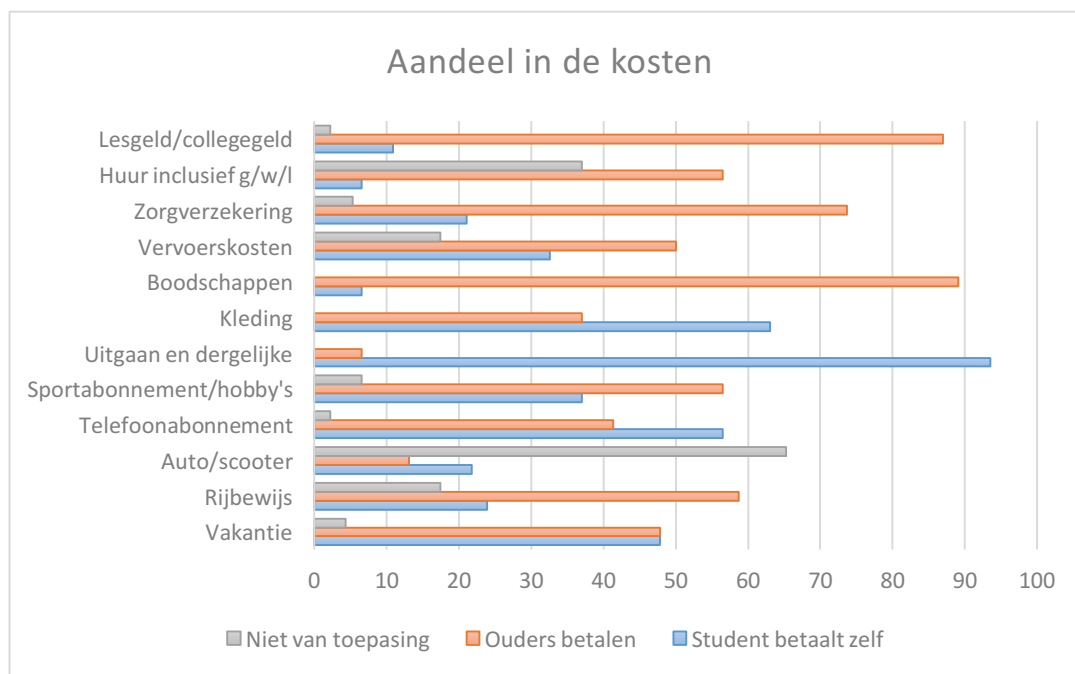
In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die door de MBO-studenten zijn gegeven. Er zijn in totaal 46 MBO-studenten die de enquête hebben ingevuld. De leeftijd van de respondenten varieert van 16 tot 23 jaar. Drie van de 47 studenten geven aan uitwonend te zijn, de resterende studenten zijn thuiswonend.

6.1.1 Inkomsten

Uit de enquête blijkt dat 51,06% studiefinanciering ontvangt, 48,94% ontvangt geen studiefinanciering. Daarnaast blijkt dat 7 respondenten een studielening hebben, dit gaat dus om 15,2%. Gemiddeld bedraagt deze studielening € 313,- per maand. Vervolgens ontvangt 43,5% huur- en/of zorgtoeslag. De gemiddelde toeslag bedraagt € 110,- per maand. Tenslotte geeft 91,3% van de respondenten aan inkomsten uit een (bij)baan te hebben. Gemiddeld bedragen deze inkomsten € 245,- per maand.

6.1.2 Aandeel in de kosten

In de enquête is de vraag gesteld wie bepaalde kostenposten betaalt. De respondenten hadden een keuzemogelijkheid uit: zij betalen zelf, de ouders betalen of niet van toepassing. De resultaten worden in onderstaand schema weergegeven. De resultaten zijn verwerkt in tabel 6.1 en worden procentueel weergegeven onder de 46 respondenten.

Tabel 6.1 Aandeel in de kosten van MBO-studenten

⁶⁵ Zie bijlage I

⁶⁶ Zie bijlage J

⁶⁷ Zie bijlage K

6.1.3 Kosten van studenten

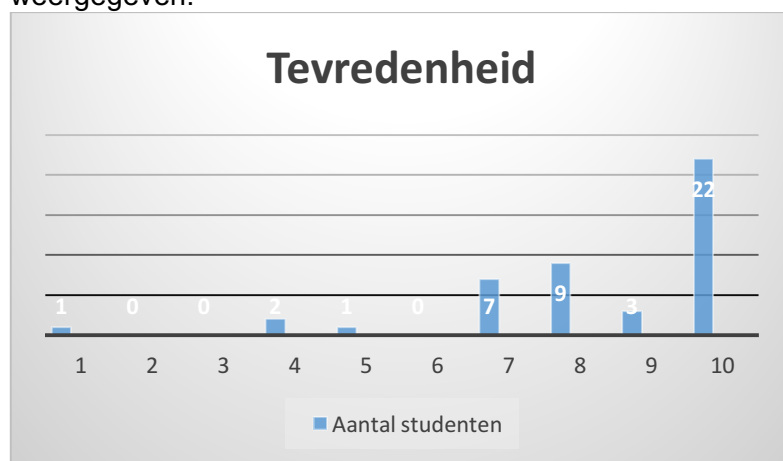
In deze paragraaf worden de kosten die de geënquêteerde studenten hebben, worden weergegeven. In de eerste kolom van tabel 6.2 is de categorie kosten opgenomen, in de tweede is de gemiddelde hoogte weergegeven van de studenten die aangeven de betreffende kosten te hebben en vervolgens is in de derde kolom aangegeven hoeveel studenten aangeven de betreffende kosten niet te hoeven maken. De bedragen zijn op hele euro's afgerond.⁶⁸

Categorie kosten	Gemiddelde hoogte van de kosten (onder studenten die aangeven de betreffende kosten te maken	Aantal studenten dat aangeeft de kosten niet te maken
Huur	€ 442,- ⁶⁹	37
Zorgverzekering	€ 112,-	19
Vervoerskosten	€ 42,-	22
Boodschappen	€ 119,-	29
Kleding	€ 80,-	3
Uitgaan en dergelijke	€ 65,-	0
Sportabonnement/hobby's	€ 48,-	13
Telefoonabonnement	€ 35,-	6
Auto/scooter	€ 72,-	30
Vakantie	€ 75,- ⁷⁰	14

Tabel 6.2 Kosten MBO-studenten

6.1.4 Tevredenheid onder studenten bijdrage ouders

Er is gevraagd naar hoe tevreden de studenten zijn met de bijdrage van hun ouders in de kosten van levensonderhoud en studie. De respondenten konden kiezen uit de cijfers 10 tot 10 waarin 1 zeer ontevreden is en 10 zeer tevreden. De resultaten zijn in tabel 6.3 weergegeven.

Tabel 6.3 Tevredenheid MBO-studenten

⁶⁸ In de enquête is er gebruik gemaakt van een interval meting. Er zijn namelijk categorieën gebruikt van 0-50 euro, 50-100 euro enzovoort. Om die reden zal er bij het berekenen van het gemiddelde gebruik worden gemaakt van de mediaan van de categorie

⁶⁹ 5 studenten geven aan tussen de 0 en 50 euro te betalen per maand aan huur. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze metingen, daarom zijn deze resultaten buiten beschouwing gelaten bij het berekenen van het gemiddelde.

⁷⁰ Er zijn 4 resultaten buiten beschouwing gelaten. 4 respondenten geven aan dat zij maandelijks 450 euro of meer uitgeven aan vakantie. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze meting, daarom zijn deze resultaten bij het berekenen van het gemiddelde buiten beschouwing gelaten.

6.2 Resultaten enquête HBO-studenten

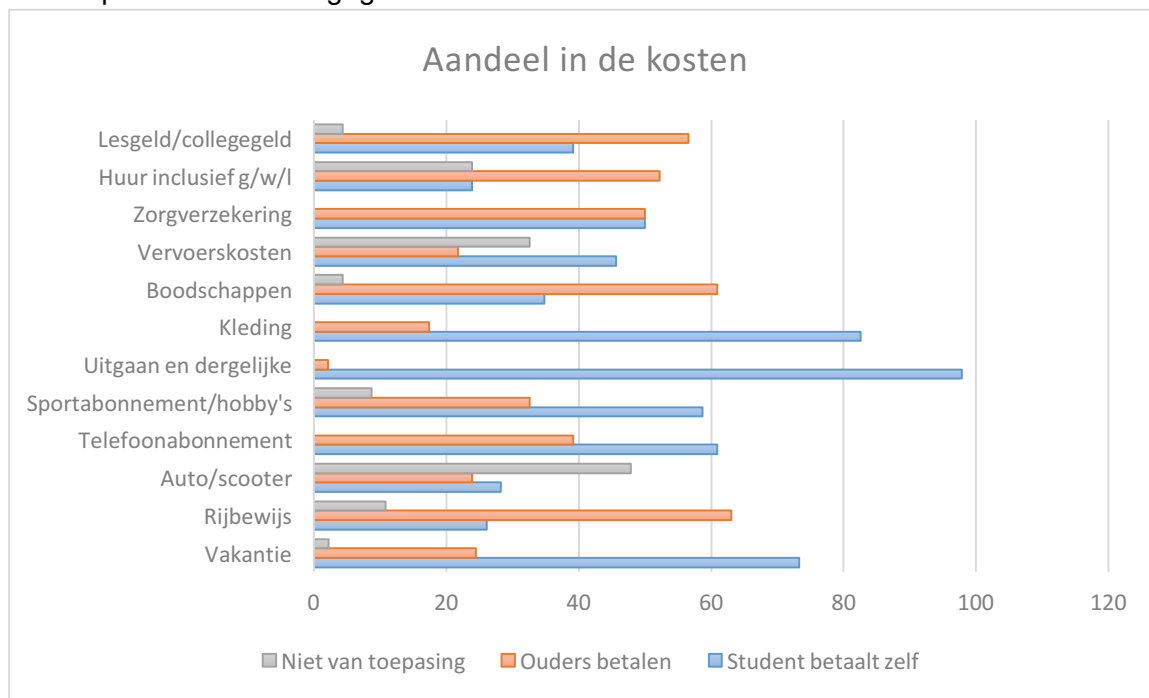
In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven die uit de enquête voortkomen onder de HBO-studenten. In totaal hebben 46 HBO-studenten de enquête ingevuld. De leeftijd van de respondenten varieert van 16 tot 24 jaar. 15 van de in totaal 46 deelnemende studenten zegt uitwonend te zijn, de overige 15 studenten zijn thuiswonend

6.2.1 Inkomsten

Allereerst geeft 17,39% van de respondenten aan dat zij studiefinanciering ontvangen. De resterende 82,61% ontvangt geen studiefinanciering. 47,83% zegt geen studielening te hebben. 52,17% van de respondenten heeft wel een studielening, gemiddeld lenen zij € 428,43 per maand. Daarnaast heeft 19,57% geen inkomsten uit een bijbaan. 80,43% geeft aan wel een bijbaan te hebben, gemiddeld verdienen deze studenten € 384,38. Wat betreft huur- en zorgtoeslag zegt 26,09% deze niet te ontvangen, 73,91% ontvangt gemiddeld € 93,44.

6.2.2 Aandeel in de kosten

In de enquête is de studenten gevraagd welke kosten zij zelf voor hun rekening nemen en welke kosten ouders betalen. In tabel 6.4 zijn de resultaten die hieruit voortkomen verwerkt. Het is procentueel weergegeven.

Tabel 6.4 Aandeel in de kosten HBO-studenten

6.2.3 Kosten van studenten

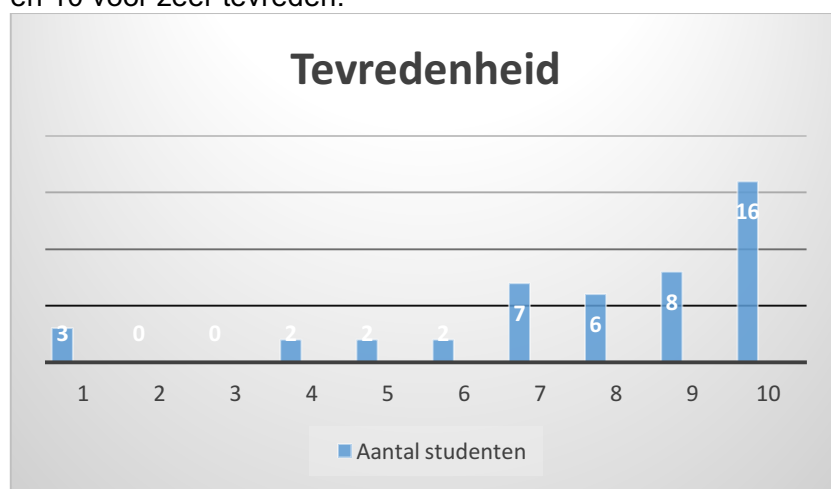
In deze paragraaf worden de kosten die de HBO-studenten hebben op basis van de resultaten van de enquête, weergegeven. Dezelfde werkwijze als in paragraaf 6.1.3 zal worden gehanteerd. De resultaten zijn weergegeven in tabel 6.5.

Categorie kosten	Gemiddelde hoogte van de kosten (onder studenten die aangeven de betreffende kosten te maken	Aantal studenten dat aangeeft de kosten niet te maken
Huur	€ 363,- ⁷¹	23
Zorgverzekering	€ 95,-	3 (van de 8) ⁷²
Vervoerskosten	€ 51,-	13
Boodschappen	€ 107,-	12
Kleding	€ 89,-	1
Uitgaan en dergelijke	€ 86,-	1
Sportabonnement/hobby's	€ 37,-	14
Telefoonabonnement	€ 32,-	10
Auto/scooter	€ 46,-	29
Vakantie	€ 73,- ⁷³	16

Tabel 6.5 Kosten HBO-studenten

6.3.4 Tevredenheid van studenten

In tabel 6.6 wordt weergegeven hoe tevreden de HBO-studenten zijn met de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van hun ouders. 1 staat hierbij voor zeer ontevreden en 10 voor zeer tevreden.

tabel 6.6 Tevredenheid HBO-studenten

⁷¹ 8 respondenten gaven aan 0 tot 100 euro per maand aan huur te betalen. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze metingen, om die reden worden ze bij het berekenen van het gemiddelde buiten beschouwing gelaten.

⁷² De kostenpost 'zorgverzekering' is op een later moment toegevoegd aan de enquête. Deze is daardoor door slechts 8 HBO-studenten ingevuld.

⁷³ 7 respondenten geven aan maandelijks 450 euro of meer aan vakantie te besteden. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van de metingen, daarom zijn deze buiten beschouwing gelaten bij het berekenen van het gemiddeld.

6.4 Resultaten enquête universitaire studenten

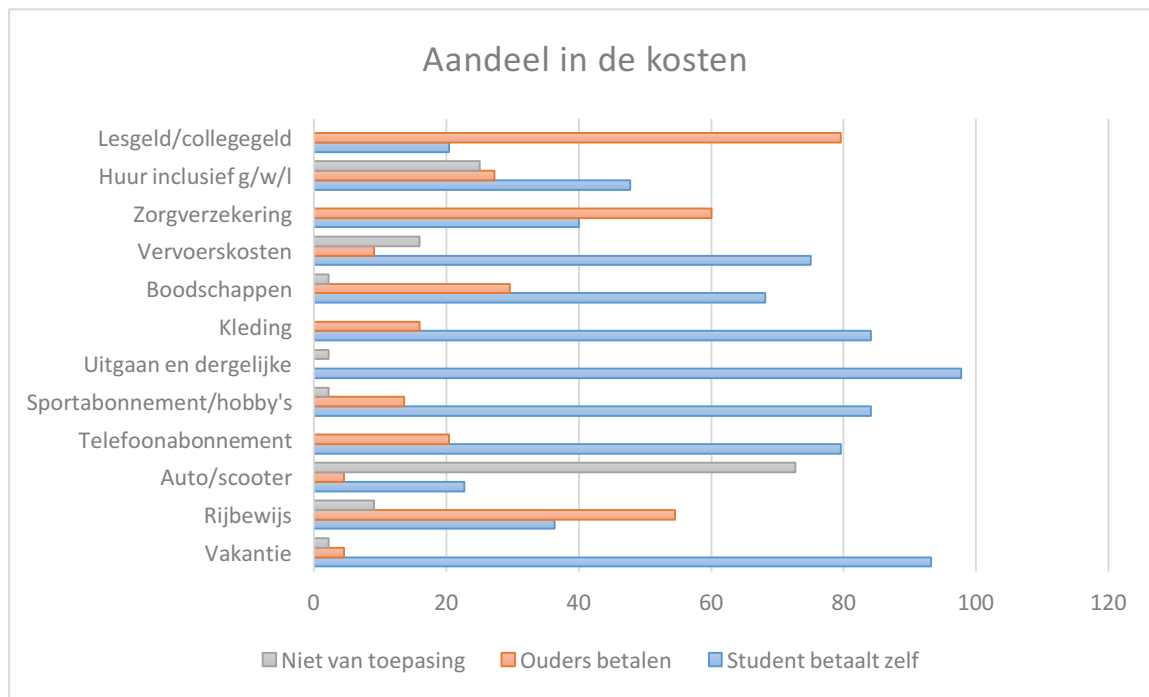
In deze paragraaf worden de resultaten uit de enquête van de universitaire studenten weergegeven. In totaal hebben 44 universitaire studenten de enquête ingevuld. Onder deze groep zijn in verhouding tot de MBO- en HBO-studenten de meeste uitwonende studenten. 75% van de universitaire studenten die de enquête heeft ingevuld is uitwonend, de resterende 25% is thuiswonend. De leeftijd van de studenten ligt tussen de 18 en 25 jaar.

6.4.1 Inkomsten

Van de studenten die de enquête heeft ingevuld zegt 56,82% studiefinanciering te ontvangen. Daarnaast geeft 36,36% van de studenten geen studielening te hebben, van de resterende 63,64% van de studenten bedraagt de studielening gemiddeld € 363,80 per maand. 13,64% van de studenten geeft aan geen inkomsten uit een bijbaan te hebben, 86,36% van de studenten heeft wel inkomsten uit een bijbaan. Gemiddeld bedragen deze inkomsten € 362,- per maand.

6.4.2 Aandeel in de kosten

In welke kosten de ouders van de universitaire studenten bijdragen, wordt weergegeven in tabel 6.7. De aantallen worden procentueel weergegeven.

Tabel 6.7 Aandeel in de kosten universitaire studenten

6.4.3 Kosten van studenten

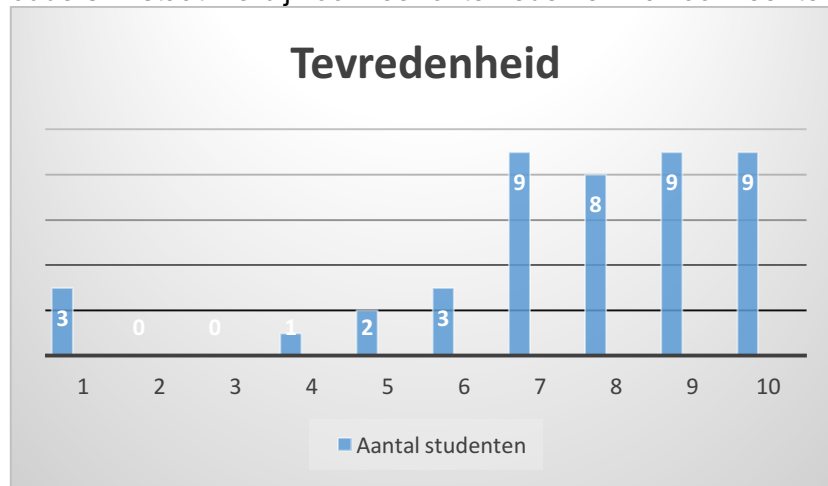
In deze paragraaf worden de kosten van universitaire studenten schematisch in kaart gebracht. Het gemiddeld wordt berekend op basis van de resultaten van de enquête. Dezelfde werkwijze als in paragraaf 6.1.3 wordt gehanteerd. De resultaten zijn in tabel 6.8 weergegeven.

Categorie kosten	Gemiddelde hoogte van de kosten (onder studenten die aangeven de betreffende kosten te maken)	Aantal studenten dat aangeeft de kosten niet te maken
Huur	€ 342,- ⁷⁴	11
Zorgverzekering	€ 94,-	8
Vervoerskosten	€ 43,-	7
Boodschappen	€ 131,-	4
Kleding	€ 83,-	0
Uitgaan en dergelijke	€ 192,-	1
Sportabonnement/hobby's	€ 30,-	3
Telefoonabonnement	€ 33,-	2
Auto/scooter	€ 80,-	33
Vakantie	€ 79,- ⁷⁵	3

Tabel 6.8 Kosten van universitaire studenten

6.4.4 Tevredenheid van studenten

In tabel 6.9 wordt aangegeven hoe tevreden de studenten zijn met de bijdrage van hun ouders. 1 staat hierbij voor zeer ontevreden en 10 voor zeer tevreden.

Tabel 6.9 Tevredenheid universitaire studenten

⁷⁴ 3 respondenten geven aan tussen de 0-100 euro te betalen aan huur. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze meting. Om die reden zijn deze resultaten buiten beschouwing gelaten bij het berekenen van het gemiddelde.

⁷⁵ 4 respondenten geven in de enquête aan dat zij maandelijks meer dan 425 euro aan vakantie besteden. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze metingen. Om deze reden worden deze resultaten buiten beschouwing gelaten bij het berekenen van het gemiddelde.

6.5 Vergelijking resultaten enquête met onderzoek Nibud

Het Nibud heeft onderzoek gedaan naar de uitgaven van studenten. De WSF-norm is tot stand gekomen in samenspraak met het Nibud. De bedragen zijn te vinden in hoofdstuk 5 van dit onderzoeksrapport. In de enquête is dit onderzoek van het Nibud op kleine schaal nagebootst. De gemiddelde hoogte van uitgaven ligt bij de respondenten van de enquête hoger dan de maandelijkse kosten waar het Nibud op uitkomt.

In tabel 6.9 worden de gemiddelde kosten van alle MBO-, HBO- en universitaire studenten gezamenlijk weergegeven. In totaal hebben 135 studenten aan de enquête deelgenomen.

Categorie kosten	Gemiddelde hoogte van de kosten (onder studenten die aangeven de betreffende kosten te maken)	Aantal studenten dat aangeeft de kosten niet te maken
Huur	€ 348,- ⁷⁶	71
Zorgverzekering	€ 100,-	30
Vervoerskosten	€ 41,-	42
Boodschappen	€ 120,-	45
Kleding	€ 88,-	4
Uitgaan en dergelijke	€ 87,-	2
Sportabonnement/hobby's	€ 40,-	30
Telefoonabonnement	€ 34,-	18
Auto/scooter	€ 56,-	92
Vakantie	€ 73,- ⁷⁷	33

Tabel 6.10 Kosten van MBO-, HBO- en universitaire studenten

In de WSF-norm is een bedrag ad. €867,68 verwerkt waarvan wordt verondersteld dat een student maandelijks met dit bedrag toekomt om in zijn kosten van levensonderhoud te voorzien.

De kostenpost 'vakantie' is niet opgenomen in de WSF-norm. Daarentegen zijn daarin wel de kosten van studieboeken- en benodigdheden verwerkt. De norm voor levensonderhoud die uit de enquête voortkomt bedraagt € 914,-. De kostenpost 'vakantie' is buiten beschouwing gelaten. De zorgtoeslag wordt in mindering gebracht op deze norm, er resteert dan een bedrag ad. € 831,-. Hierbij moet nog een bedrag worden opgeteld voor de kosten studieboeken- en benodigdheden. Op grond van het Nibud onderzoek bedragen deze kosten € 57,-. Als dit bedrag erbij wordt opgeteld bedraagt de norm voor levensonderhoud die voortkomt uit de enquête € 888,-. Met de nodige verschillen om te komen tot beide bedragen in het achterhoofd, zit het bedrag uit de enquête in de richting van de WSF-norm.

6.6 Ervaring cliënt van Het Mediation Buro met jongmeerderjarige kinderen

Om in kaart te brengen hoe een cliënt van Het Mediation Buro het proces van het vaststellen in de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie heeft ervaren, is een interview afgenomen.⁷⁸

⁷⁶ 16 respondenten geven aan tussen de 0-100 euro te betalen aan huur. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze meting. Om die reden zijn deze resultaten buiten beschouwing gelaten bij het berekenen van het gemiddelde.

⁷⁷ 15 respondenten geven in de enquête aan dat zij maandelijks meer dan 425 euro aan vakantie besteden. Er wordt getwijfeld aan de betrouwbaarheid van deze metingen. Om deze reden worden deze resultaten buiten beschouwing gelaten bij het berekenen van het gemiddelde.

⁷⁸ Zie bijlage F

6.6.1 Knelpunten bij het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van zijn jongmeerderjarige kinderen

De geïnterviewde gaf aan dat hij en zijn partner tegen twee zaken aanliepen tijdens het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Allereerst vinden zij het belangrijk dat hun kinderen gelijk behandeld worden op financieel gebied. Daarnaast verkeren zijn kinderen in een andere situatie. Zijn oudste dochter studeert al en is uitwonend en valt onder het oude studiefinancieringsstelsel. Het kind dat daarna komt is student, maar woont nog thuis. Dit kind valt onder het nieuwe studiefinancieringsstelsel. De twee jongste kinderen zijn nog niet studerend.

6.6.2 Invloed van de mediator en de richtlijnen

De geïnterviewde heeft aangegeven dat de mediator heeft aangegeven wat de behoefte van de kinderen is op basis van de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen'. Op basis van hun situatie bedraagt deze behoefte € 544,- per maand.

6.6.3 Invloed van de ouders op het vaststellen van de bijdrage

De geïnterviewde geeft aan dat zij in een Excel bestand de volledige kosten van hun kinderen hebben uitgewerkt. Zij hebben zelf veel invloed gehad op het vaststellen van de behoefte van de kinderen.

6.6.4 Afspraken omtrent de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie

De geïnterviewde en zijn partner hebben gedurende hun huwelijk geld gespaard om hun kinderen te kunnen laten studeren. Zij hebben voldoende gespaard om de kosten van hun kinderen te dekken totdat zij 21 jaar zijn. Ze zijn afgeweken van de behoefte die voorkomt uit de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die bij het Rapport Alimentatienormen behoren. Zij gaan uit van een bedrag ad. € 300,- per kind. Indien het kind studerend is, wordt het collegegeld en de aanverwante studiekosten hierbij opgeteld. Alle kosten van de kinderen worden van de gezamenlijke rekening betaald. De kosten van het rijbewijs zijn niet verwerkt in de € 300,-.

6.7 Conclusie

Uit de enquête blijkt dat onder de universitaire de meeste uitwonende studenten zijn. Om die reden is het kostenplaatje van de universitaire student anders dan van de MBO- en HBO-studenten.

Uit de enquête volgt ook dat in veruit de meeste gevallen de ouders het collegegeld van hun studerende kinderen betalen. Dit geldt ook voor de zorgverzekering. In de meeste gevallen betalen de studenten zelf hun kleding en wat zij uitgeven aan uitgaan, lunchen en vrijetijdsuitgaven.

Uit het interview met een cliënt van Het Mediation Buro blijkt dat hij het belangrijk vindt dat zijn kinderen gelijk behandeld worden op financieel gebied. Daarnaast blijkt ook dat zij als ouders veel invloed hebben gehad op het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud van hun jongmeerderjarige kinderen.

Hoofdstuk 7 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt naar aanleiding van wat in voorafgaande hoofdstukken is uiteengezet het antwoord op de centrale vraag gegeven. Daarnaast komen de aanbevelingen aan bod die aan Het Mediation Buro gegeven kunnen worden omtrent de werkwijze met betrekking tot de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarigen.

De centrale vraag luidt als volgt:

Welke aanbevelingen met betrekking tot de advisering van scheidende ouders met jongmeerderjarige kinderen al dan niet in combinatie met minderjarige kinderen door Het Mediation Buro ten aanzien van de behoeftebepaling en de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie van jongmeerderjarige kinderen kunnen worden gegeven aan Het Mediation Buro, voortvloeiend uit de jurisprudentie en praktijk?

7.1 Conclusies

Ouders zijn verplicht bij te dragen in de kosten van de kinderen tot zij de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt. Op het moment dat ouders uit elkaar gaan, moeten er afspraken gemaakt worden over hoe de ouders financieel bijdragen in de kosten van hun kinderen. Om deze afspraken te kunnen maken, moet de behoefte van het kind en de draagkracht van de ouders berekend worden. Als de draagkracht van beide ouders voldoende is om in de behoefte van het kind te voorzien, wordt er een draagkrachtvergelijking gemaakt. Op deze manier kan vastgesteld worden welke ouder welk deel van de kosten van het kind voor zijn rekening neemt. De behoefte van minderjarigen kunnen aan de hand van duidelijke richtlijnen vastgesteld worden. Er kan namelijk gekeken worden in de tabellen 'eigen aandeel in de kosten van de kinderen' die zijn opgenomen in het Rapport Alimentatienormen. Aan de hand van de leeftijd van het kind, het aantal kinderen dat tot het gezin behoort en het netto besteedbaar inkomen van de ouders gezamenlijk voor echtscheiding, kan de behoefte bepaald worden. Deze richtlijn geldt echter niet voor jongmeerderjarigen. Geconcludeerd kan worden dat duidelijke richtlijnen waarbij aansluiting gezocht kan worden om de behoefte van jongmeerderjarigen vast te stellen, ontbreken.

Geconcludeerd kan worden dat Simone Blok en Laura Kurvers-Vrieling voor de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen aansluiting zoeken bij de tabellen 'eigen aandeel in de kosten van de kinderen' die behoren bij het Rapport Alimentatienormen. Laura Kurvers-Vrieling zoekt in sommige gevallen aansluiting bij de WSF-norm die van toepassing is op de betreffende jongmeerderjarige. Zij doet dit als de jongmeerderjarige bijvoorbeeld studeert en niet meer bij zijn ouders woont. Daarnaast kan de conclusie getrokken worden dat beide mediators het belangrijk vinden dat de ouders zelf nadenken over wat hun jongmeerderjarig kind kost en hierover in gesprek gaan met elkaar. Als ouders een behoeftelijstje opstellen, dan gaan de mediators van dit lijstje uit bij het vaststellen van de behoefte.

Uit het jurisprudentie onderzoek kunnen meerdere zaken geconcludeerd worden. Allereerst blijkt dat in de meeste gevallen aansluiting wordt gezocht bij de WSF-norm die van toepassing is op de betreffende jongmeerderjarige. Er kan dus geconcludeerd worden dat de behoeftevaststelling in de meeste gevallen gebeurt aan de hand van de WSF-norm. Ook indien de jongmeerderjarige nog middelbaar onderwijs volgt, kan er aansluiting gezocht worden bij de WSF-norm. Voorts kan geconcludeerd worden dat het volgens de rechtspraak niet juist is om aansluiting te zoeken voor de behoeftebepaling van jongmeerderjarigen bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van kinderen' die bij het Rapport Alimentatienormen behoren. Deze tabellen houden namelijk geen rekening met het feit dat een ouder geen kinderbijslag en kindgebonden budget ontvangt voor een jongmeerderjarig kind. Daarnaast kunnen jongmeerderjarigen niet worden meeverzekerd op de zorgverzekering van hun ouders. De tabellen gaan uit van de situatie van minderjarige kinderen. Ook kan geconcludeerd worden dat de basis- en aanvullende beurs die de jongmeerderjarige student

ontvangt, beschouwd wordt als behoefte verlagend. Als het gaat om de vraag of de inkomsten van de jongmeerderjarige en de zorgtoeslag die deze ontvangt behoefte verlagend zijn, denken verschillende rechtbanken of gerechtshoven anders. Over het algemeen heerst de opvatting dat geringe eigen inkomsten uit een bijbaan niet behoefte verlagend werken. Indien een jongmeerderjarige voltijd werkt, kunnen de inkomsten op grond van de redelijkheid en billijkheid wel als behoefte verlagend worden aangemerkt. Het mag dan van een jongmeerderjarige verwacht worden dat deze in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien. Het is echter niet zo dat het van een jongmeerderjarige verlangd mag worden dat hij gaat werken om in zijn kosten van levensonderhoud en studie te kunnen voorzien.

De behoefte van een jongmeerderjarige kan ook worden vastgesteld aan de hand van een behoeftelijstje dat is onderbouwd door stukken. In het geval dat een jongmeerderjarige specifieke uitgaven heeft die afwijken van gemiddelden, wordt er aangesloten bij het behoeftelijstje van de jongmeerderjarige.

Uit de verschillende interviews die zijn gehouden met professionals wordt geconcludeerd dat er verschillend met de bijdrage wordt omgegaan. Zo heeft de geïnterviewde rechter aangegeven dat er over het algemeen aansluiting wordt gezocht bij de WSF-norm. Uit het interview met de vFAS-advocaat blijkt dat zij ook aansluiting zoekt bij de WSF-norm om de behoefte van de jongmeerderjarige vast te stellen. De geïnterviewde mediator geeft echter aan dat zij voor de behoeftevaststelling aansluiting zoekt bij de tabellen 'eigen bijdrage in de kosten van de kinderen' die is opgenomen in het Rapport Alimentatienormen. Een andere mediator geeft aan dat de normen slechts als richtlijn gebruikt worden. Hieruit kan dus geconcludeerd worden dat er geen uniforme werkwijze is met betrekking tot het vaststellen van de bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie.

Uit de enquête die is uitgezet onder studenten kunnen verschillende zaken geconcludeerd worden. Onder de MBO-studenten is te zien dat in veruit de meeste gevallen de ouders het lesgeld van de studenten voor hun rekening nemen. Dit geldt ook voor de woonkosten, de kosten van de zorgverzekering, vervoerskosten en de boodschappen. Uit de enquête blijkt verder dat de meeste MBO-studenten zelf bijdragen in de kosten van hun kleding en de kosten van uitgaan en uitstapjes zoals lunchen en bioscoop. Een minder duidelijke lijn is te zien bij de kosten van een sportabonnement of hobby's, telefoonabonnement en het rijbewijs.

Voor HBO-studenten geldt ook dat in de meeste gevallen de ouders de kosten van het collegegeld, huur, het rijbewijs en de boodschappen voor hun rekening nemen. Er is echter niet zo'n duidelijke lijn te zien als bij de MBO-studenten. Onder de HBO-studenten zijn meer studenten uitwonend, dan onder de MBO-studenten. De andere kosten nemen de studenten zelf in de meeste gevallen voor hun rekening.

Onder de studenten die aan de universiteit studeren, zijn de meeste uitwonende studenten. Daarbij is dan ook te zien dat een groter deel dan bij de MBO- en HBO-studenten de woonkosten zelf betaalt. Dit geldt ook voor de boodschappen. Het collegegeld en de zorgverzekering wordt in de meeste gevallen betaald door de ouders. In de meerderheid van de gevallen nemen de universitaire studenten de volgende kosten voor hun rekening: vervoerskosten, kleding, uitgaan, telefoonabonnement en vakantie.

Het normbedrag voor levensonderhoud dat uit de enquête voortkomt bedraagt € 888,-. Dit is € 21,- meer dan de norm voor levensonderhoud die is verwerkt in de WSF-norm. Er kan dus geconcludeerd dat het normbedrag voor levensonderhoud die is verwerkt in de WSF-norm grotendeels overeenkomt met de resultaten uit de enquête.

7.2 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek kunnen er verschillende aanbevelingen aan de mediators van Het Mediation Buro worden gegeven.

Behoeftelijst

Allereerst kan aanbevolen worden dat bij het vaststellen van de behoefte van het jongmeerderjarig kind, uitgegaan wordt van een behoeftelijst van dat kind. De WSF-norm en de normen die voortvloeien uit het Rapport Alimentatienormen, kunnen als richtlijn gebruikt worden. Zeker in een situatie waarbij het jongmeerderjarig kind kosten heeft die afwijken van gemiddelden, zoals een jongmeerderjarige met een verstandelijke of lichamelijke beperking, is het aan te raden om van een behoeftelijst uit te gaan. Ook in situaties waarbij de kosten van jongmeerderjarigen niet significant afwijken van gemiddelden, is het raadzaam om aansluiting te zoeken bij een behoeftelijst van de jongmeerderjarige. Elke ouder gaat anders om met deze bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie, daarom is het aan te raden om een behoefte vast te stellen die overeenkomt met de werkelijke situatie. Het is om die reden van belang dat ouders, al dan niet in samenspraak met hun jongmeerderjarig kind, nadenken over wat zij maandelijks bijdragen aan de kosten van het kind. Aan te bevelen aan de mediators van Het Mediation Buro is dat zij het door de onderzoeker opgestelde werkblad kosten van een jongmeerderjarige en het werkblad inkomsten van een jongmeerderjarige aan ouders uitreiken.⁷⁹ Ouders kunnen zo gestructureerd in kaart brengen wat de kosten van hun jongmeerderjarig kind zijn, wat de ouders zelf willen bijdragen en welk deel van de kosten het kind zelf voor zijn rekening neemt.

WSF-norm

Het is daarnaast aan de mediators van Het Mediation Buro aan te raden de WSF-norm die van toepassing op de betreffende jongmeerderjarige toe te lichten aan de ouders van de jongmeerderjarige. Het is van belang dat ouders weten dat dit een richtlijn is waarbij aansluiting gezocht kan worden, maar dat deze norm niet leidend is. Mochten ouders de behoefte aan de hand van de WSF-norm willen bepalen, dan moeten er in sommige gevallen wat correcties worden aangebracht. Omdat de WSF-norm sinds september 2015 voor hoger onderwijs niet meer is onderverdeeld in uitwonende en thuiswonende student, kan de WSF-norm voor thuiswonende studenten verminderd worden met een gemiddelde huurprijs. Daarnaast kunnen correcties worden aangebracht op de WSF-norm omdat de betreffende student deze kosten niet maakt.

Normen uit tabellen eigen bijdrage in de kosten van kinderen Rapport Alimentatienormen

Ook kan het aan te raden zijn om in sommige situaties de normen toe te lichten die voortkomen uit de tabellen eigen aandeel in de kosten van kinderen die behoren bij het Rapport Alimentatienormen omdat de mediator en de ouders deze norm passender achten. Hierbij dient opgemerkt te worden dat verschillende aspecten niet in deze norm zijn verwerkt. Voor een jongmeerderjarig kind ontvangt de ouder namelijk geen kinderbijslag of kindgebonden budget meer en de jongmeerderjarige kan niet worden meeverzekerd op een zorgverzekering van zijn ouders. Het is dan van belang dat deze posten nog in de behoefte worden verwerkt.

'Handreiking kosten van studenten' van het NIBUD

Het aan de mediators aan te bevelen om aan de ouders van jongmeerderjarige kinderen de 'Handreiking kosten van studenten' van het NIBUD te overhandigen. Hierin is een lijst met de kosten die een gemiddelde student maakt, opgenomen. Aan de hand van deze lijst kunnen ouders nadenken over wat voor kosten hun jongmeerderjarig kind heeft.

⁷⁹ Zie Bijlage L en M

Gesprek met jongmeerderjarige

Als ouders het lastig vinden om in gesprek te gaan met hun jongmeerderjarig kind over de financiële situatie van het kind, is het aan te bevelen dat de mediator een gesprek organiseert met het jongmeerderjarige kind. De mediator kan dan met de jongmeerderjarige in gesprek gaan over zijn kosten en inkomsten en mogelijk tijdens dit gesprek het werkblad kosten van jongmeerderjarigen en inkomsten van jongmeerderjarigen invullen.

Draagkrachtberekening en draagkrachtvergelijking

Met betrekking tot de draagkrachtberekening en de draagkrachtvergelijking kan voorts worden aanbevolen dat de mediators van Het Mediation Buro de werkwijze blijven hanteren zoals zij dat nu doen.

Combinatie minderjarige en jongmeerderjarige kinderen behorend tot een gezin

Vervolgens kan aan de mediators aanbevolen worden dat zij pagina 7 van het Rapport Alimentatienormen op een andere manier interpreteren. De mediators van Het Mediation Buro hebben opgemaakt uit pagina 7 van het Rapport Alimentatienormen dat zij zonder meer aansluiting kunnen zoeken bij de tabellen eigen bijdrage in de kosten van kinderen die is opgenomen in het Rapport Alimentatienormen voor jongmeerderjarigen indien er ook minderjarige kinderen tot het gezin behoren. Dit is echter niet wat hier bedoeld wordt. Het is voor de minderjarige kinderen van belang dat voor de behoeftebepaling van hen, de jongmeerderjarige kinderen in dat gezin worden meegerekend alsof zij minderjarig zijn. Dit is van belang zodat de juiste tabel gevolgd wordt en dat het juiste aantal punten van de kinderen wordt gehanteerd. Voor de jongmeerderjarige kinderen kan voor de behoeftevaststelling aansluiting gezocht worden bij een behoeftelijst van de jongmeerderjarige of bij de betreffende WSF-norm, ongeacht of er ook minderjarige kinderen tot het gezin behoren.

Toekomstige situatie

Tenslotte kan de aanbeveling worden gedaan dat de mediators met ouders van minderjarige kinderen de situatie bespreken dat de kinderen meerderjarig worden. Op het moment dat minderjarige kinderen 18 jaar worden vervalt het recht van de ouders op kinderbijslag en kindgebonden budget. Ook kan het kind niet meer worden meeverzekerd op de zorgverzekering van de ouders. Indien er niets geregeld wordt, wordt de bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding van rechtswege omgezet in een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. De hoogte blijft dan hetzelfde. Het is van belang dat ouders hierop attent worden gemaakt, het is dan aan de ouders om te beslissen hoe zij hiermee om willen gaan. Ook kan de behoefte van een kind veranderen doordat het kind op zichzelf gaat wonen en gaat studeren. Door een bepaling in het convenant op te nemen waarin ouders zich verbinden tot het opnieuw afspreken van een bijdrage op het moment dat het kind 18 jaar wordt, kunnen deze veranderingen ondervangen worden. Het is daarnaast ook mogelijk om de verlengde onderhoudsplicht die geldt tot het kind 21 jaar is geworden, te verlengen tot een latere leeftijd. Dit kan bijvoorbeeld onder de voorwaarden dat het kind nog studierend is en goede resultaten behaalt.

Literatuurlijst

Boeken

Asser 2010

C. Asser, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2010.

De Boer, Kolkman & Salomons 2016

J. de Boer, W.D. Kolkman & F.R. Salomons, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 1. Personen- en familierecht. Deel II. Huwelijk, geregistreerd partnerschap en ongehuwd samenleven*, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Koens & Vonken 2010

M.J.C. Koens & A.P.M.J. Vonken, *Tekst en Commentaar. Personen- en familierecht*, Breda/Malden: Wolters Kluwer 2010.

Schrama & Antokolskaia

W.M. Schrama & M.V. Antokolskaia, *Familierecht, een introductie*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2015.

Van Mourik & Nuytinck

M.J.A. van Mourik & A.J.M. Nuytinck, *Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht*, Deventer: Kluwer 2012, p. 47.

Wortmann & Duijvendijk-Brand 2015

S.F.M. Wortmann & J. van Duijvendijk-Brand, *Mr. M.A. Kakebeeke-van der Put & Mr. P. Neleman Compendium van het personen- en familierecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Jurisprudentie

- HR 25 mei 1962, NJ 1962, 266.
- HR 6 december 1996, NJ 1997, 198.
- HR 23 november 2001, NJ 2002, 280.
- HR 10 november 2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0428.
- HR 26 april 2013, ECLI:NL:PHR:2013:BZ0161.
- HR 21 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:854.
- HR 10 juni 2016, ECLI:NL:PHR:2016:494.

- Hof 's-Gravenhage 10 oktober 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BR0607.
- Hof Leeuwarden 17 januari 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BV2127.
- Hof Arnhem-Leeuwarden 11 februari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:1081.
- Hof 's-Hertogenbosch 2 februari 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:2447.
- Hof Arnhem-Leeuwarden 16 februari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:1419.

- Rb. Leeuwarden 11 juni 2003, ECLI:NL:RBLEE:2003:AI0331.
- Rb. 's-Gravenhage 14 maart 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BQ5688.
- Rb. Overijssel 30 april 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:3345.
- Rb. Amsterdam 20 mei 2015, ECLI:NL:RBAMS:2015:2814.
- Rb. Amsterdam 19 oktober 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:6583.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 2011/12, 33 032, nr. 2.
Kamerstukken II 2013/14, 33 519, nr. 5.
Kamerstukken II 2015/16, 34 154, nr. 6.
Kamerstukken II 2015/16, 34 154, nr. 7.

Websites

- www.rijksoverheid.nl
- www.rechtspraak.nl
- www.nibud.nl
- www.duo.nl
- www.hetmediationburo.nl
- www.overheid.nl
- www.belastingdienst.nl

Wetten

- Burgerlijk Wetboek
- Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Documenten

Rapport Expertgroep Alimentatienormen versie 2016; gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.

Nibud Handreiking student & financiën 2015; gepubliceerd op www.nibud.nl.

Behoeftetabel 2016 Rapport Alimentatienormen versie 2016; gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.

Draagkrachttabel Rapport Alimentatienormen versie 2016; gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.